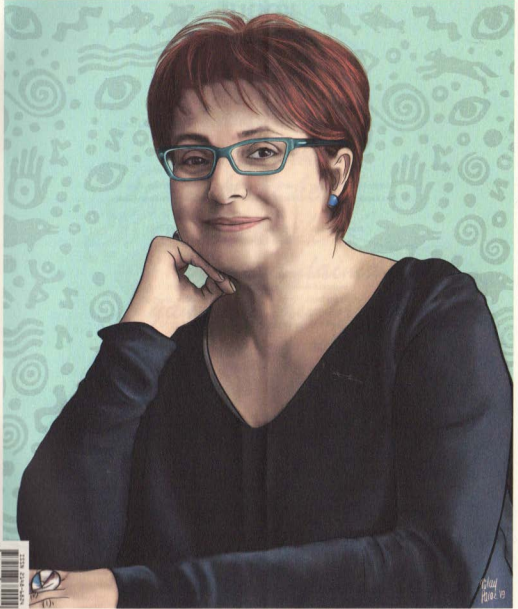

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 39 · YIL 5 · MAYIS 2019 · 10 TL

*...ben edebiyattan ibaretim.

BUKET UZUNER

KONU:

KAFKAOKUR

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi
"...ben edebiyattanibaretim,"
FranzKafka

Aylık EdebiyatDergisi | Sayı 39 - 10 TL
kafkaokur.com - kafkadukkan.com - instagram: kafkaokur - twitter/kafkaokurdergi

İmtiyaz Sahibi

KafkaOkur Yayıncılık İç ve Dış Tic. Ltd. Şti.

Editör: Merve Özdolap - **Sanat Yönetmeni:** Rabia Gençler - **Kapak:** Tülay Palaz
Arka Kapak: Kaan Bağcı - **Düzeltil:** Fethi Cerrahoğlu - **Yayın Danışmanı:** İbrahim Gülzel

Adres: Firuzağa Mah. Yenil Çarşı Cad. No:39/1 Beyoğlu, İstanbul
İletişim: okurtemsilcisi@kafkaokur.com

ISSN: 2148-6824 **Yayın Türü:** Yerel, Süreli Yayın

Baskı: İleri Basım Matbaacılık Ambalaj Reklam Tanıtım
Yayıncılık ve Teknik Hizmetler Ticaret A.Ş. Büyücekmece, İstanbul
Tel: [212] 454 35 10 Matbaa Sertifika No: 33316
Dağıtım: TurkuvaZ Dağıtım Pazarlama A.Ş.: [216] 585 90 00

İllüstrasyon, Fotoğraf, KolaJ

Tülay Palaz - Yeliz Akın - Cansu Akın - Rabia Gençler - İpek Kömürçü - Kaan Bağcı
Eren Caner Polat - Fethi Yılmaz - Ezgi Karaata - Duygu Topçu - Rabia Aydoğan
Ayşenur Maden - Zülal Öztürk - Elara Esmer - Barkın Şimşek - Muzaffer Filiz

Yazılar

Nermin Sanbaş, "Sözümüz Hep İyilikten Yana Olsun"

Gonca Özmen, Kuyu: Tersine Dönen Şemsiye - **Berk Maral,** Demir Kelebek -
Okan Çil, Raphael May Amech Zamî Almi - **Nazlı Demet Uyanık,** Baal ve Bezelye Tanesi
Nazlı Başaran, Bekleyiş - **Nihan Özkoçak,** Bozcaada - **Ömer Jack Yılmaz,** Eski
Klavye Armağanıyan, Kostümcünün Yarım Kalan Hikâyesi - **Numan Çakır,** Annem
Bahri Butimar, Dönüş Yolcusu - **Mustafa Çoban,** Yapışkan Park Manifestosu - **Ezgi Özsan,** Kör Kuyu
Deniz Barut, Kendini Yorma - **Gizem Demirel Vatandost,** Küçük Kız ve Aslan Kral
Zeynep Şen, Yayıncılıkta Cinsiyet Ayrımı - **Ömer Okatalı,** La Rambla'nın Pazarları
Uçan Süpürge Ekibi, 22. Uçan Süpürge Uluslararası... - **Ayla Burçin Kahraman,** Asker

©Her hakkı saklıdır.

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar
elektronik ortamlar da dâhil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

Zorba-
lar, başa
çıkamadık-
ları, kork-
tukları her
şeyi tarih
boyunca daima
yakmışlardı. Zorba-
lar, insanları, kitapları ve
binaları hep yaktılar... Zor-
balar korktukları herkesi "cadı"
ya da "şeytan" diyerek cayır
cayır hep yaktılar! "Düşünce-
ler ve düşler yanmaz maddeden
yapılıyor oysa..."

Nermin Sarıbaş

SÖZÜMÜZ HEP İYİLİKTE YANA OLSUN

Hepimizin ilginç hikâyeleri var ve bu hikâyelerle birbirimize bağlanırsınız. Öyle bir dizeye veya cümleye rastlarız ki "işte bu tam da benim yaşadığım şey" deriz. Yalnızlığımız uçup giderken başka ruhlarla aramızda kuvvetli bir bağ kurarak biz oluruz. Sanatın ve edebiyatın gücü tam da buradan gelir.

Türk edebiyatının en çok okunan kadın yazarlarından biri olan Buket Uzuner akıcı üslupla yazdığı romanları, okuyanın kendinden bir şey bulduğu öyküleri, dünyadaki şehirleri görme isteği uyandıran gezi kitaplarıyla insanı her zaman diri tutan bir hayal dünyasının içine sürükler. Eserlerinde okura seslenmenin ötesinde, onlarla konuşan, onların arasında sanatın gücüyle bağ kuran Buket Uzuner, büyük bir ustalıkla yansıttığı duygu durumlarıyla altı çizilecek cümlelere imzasını atar.

3 Ekim 1955 yılında Ankara'da dünyaya gözlerini açan Buket Uzuner'in çocukluk yılları babasının memleketi olan Ankara'da geçer. Yazarın babası Hayati Bey, Ziraat Bankası'nda müdür, arkeoloji mezunu olan annesi Rabia Hanım ise öğretmendir. Babasının görevi nedeniyle renkli bir çocukluk geçiren Uzuner aynı zamanda Ankara'nın en önemli kültürel etkinliklerine katılma şansına da sahip olur:

"Babamın görevi nedeniyle ona her hafta protokol davetiyeleri gelirdi.

Haftada en az bir kere tiyatroya, ayda bir iki kez bale ve operaya gidilirdi.

Çocukluğunda benim kadar tiyatro, bale ve opera izlemiş birisi zor bulunur, diye düşünürüm... Shakespeare, Melih Cevdet Anday, Bernard Shaw oyunlarıyla çok küçükken tanışma şansım böylece olmuştu."

Ailesinin etkisiyle Jules Verne, Nâzım Hikmet, Sevgi Soysal, Pınar Kür, Tomris Uyar, Leyla Erbil, Füzûzan gibi yazarlarla tanışan Buket Uzuner, 1966 yılında Ankara Salakar İlkokulu'ndan, 1972 yılında ise Anafartalar Kız Lisesi'nden mezun olur. Edebiyata olan ilgisi kompozisyon birincilikleriyle taçlanırken Atilla İlhan gibi ustalarla tanışması onun edebiyata olan sevdasını iyice pekiştirir. Liseden sonra kendi isteğiyle Hacettepe Üniversitesi Biyoloji Bölümüne yerleşen Buket Uzuner edebiyat sevdasından hiçbir zaman vazgeçmez ve öğrenciliği döneminde bazı dergilere yazılarını yollar. Öte yandan da içinde bitmek bilmeyen başka bir tutku daha filizlenir: Seyahat etmek. Memur anne babasının tatillerde Anadolu'nun çeşitli yerlerine götürdüğü Buket Uzu-

*Bak bilinçaltım,
ne yaparsan yap,
yıldızlarımı ve
gökyüzümü
alamazsın benden!*

Buket Uzuner

ner'in gönlünde uzun zamandır dünyayı gezme arzusu yatmaktadır. Bu nedenle de bu tutkusunu gerçekleştirebileceği arayışlar içerisine girer ve üniversiteyi bitirdikten sonra yurt dışında okuyabilmek için çeşitli üniversitelere başvurur. Ailesi tarafından kendisine palto almak için verilen parayla yeni bir palto almak yerine İngilizce kursuna yazılan Buket Uzuner, geceleri yoğun bir şekilde derslere katılırken gündüzleri de elle doldurduğu burs başvurularını çeşitli üniversitelere yollar. Bu başvuruları arasında Norveç'te bulunan Bergen Üniversitesi'nin Mikrobiyel Ekoloji ve Sosyoloji yüksek lisans programına kabul edilir. Daha sonra uzmanlık alanına Michigan Üniversitesi'nde Toplum Sağlığı konusunda yaptığı yüksek lisansını da ekleyecektir.

Norveç'te bulunan Bergen Üniversitesi'ne giderek seyahat tutkusunu gerçekleştirebileceği ilk adımı da atmıştır. Çocukluğundan bu yana ilkokul öğretmeni Muhsin Bey'in coşku ve heyecanla anlattığı Madrid, Puerto Del Sol Meydanı, meydandaki Cervantes heykeli ve onun hemen altında yel değirmenleriyle savaştan Don Kişot heykeli zihninde yer eder. Bu yüzden de çocukken kendisine sorulan "Hayatında en çok ne yapmak istersin?" sorusuna her zaman "Madrid'i görmek isterim," yanıtını vermiştir. Bergen'e vardığında hayallerini gerçekleştirebilmek için yirmi altı yaş altı gençlerin tüm Avrupa'yı gezebilmelerini sağlayan interrail biletini alır ve çocukluğundan beri hayallerini süsleyen Madrid'e gitmek içintrene binerek uzunbir yolculuğa çıkar. Sabaha karşı Madrid'e vardığında ilkişi meydana bulunan Cervantes ve Don Kişot heykellerinin önüne gitmek. Uzun bir süre o heykellerin yanında durur ve onları izler. Ne de olsa Madrid onun için Cervantes ve Don Kişot demektir.

Yurtdışındaki öğrenciliği sırasında pek çok yeri gezen Buket Uzuner, kendisini finansal açıdan destekleyebilmek için çocuk bakıcılığı, garsonluk, çevirmenlik gibi pek çok işte çalışırken gönlünde yatan yazmatutkusuda artık iyice yüzeye çıkar:

"Ben çocukluğumdan beri yazar olmak isteyen çocuklardım.

Çocukken hayallerim vardı, yani beni şöyle insanlar okusun, böyle insanlar okusun; ama belli bir noktaya geldikten sonra anladım ki bunların hepsi çok komik şeyler."

Yüksek lisansını bitirdikten sonra Ankara'ya dönen Uzuner, 1984 yılında ODTÜ Çevre Mühendisliği Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlar. Ardından da 1986 yılında Finlandiya Tampere Teknik Üniversitesi Su Teknolojisi Bölümünde araştırmacı olarak görev alır. Bu süreçte de pek çok dergiye yazılarını gönderen Buket Uzuner'in ilk öyküsü "Efendi" *Dönemeç* dergisinde yayımlanır. Ardından *Varlık*, *Türk Dili*, *Oluşum*, *Sanat Olayı*, *Cönk*, *Gösteri*, *Gergedan*, *Argos*, *Yaşasın Edebiyat* gibi dergilerde ve *Cumhuriyet*, *Radikal* gibi gazetelerde öyküleri yayımlanır. 1989-1992 yılları arasında *Rapsodi* dergisinde kadın ve gezi sayfaları hazırlayan Uzuner 1997-1999 yılları arasında *Gezi* dergisinde "Sokak Portreleri" adlı bölümü hazırlar. 1995-1996 yıllarında *Remzi Kitabevi*'nde yabancı yayınlareditörlüğü, aynı yıllarda TRT 2'de "Gündemde Sanat Var" adlı programda edebiyat danışmanlığı, 1998-1999 yıllarında ise *Yaşasın Edebiyat* dergisinde yayın kurulu üyeliği yapar. 1998-1999 yıllarında konuk yazar olarak yaşadığı New York'ta *Cumhuriyet* gazetesi için "Pazar Yazıları"nı yazan Buket Uzuner, yazarlık sürecinde en çok etkilediği yazarları ise şöyle sıralar:

"Türk hikâyeciliğinde etkilendiğim ilk adlar arasında Sait Faik, Orhan Kemal, Nezihe Meriç, Tomris Uyar, Adalet Ağaoğlu, Fıruzan, Ayhan Bozırat, Selçuk Baran ve tabii Sevgi Soysal ilk gençlik yıllarımda çok zevkle ve dikkatle okuduğum yazarlardı."

Çok gençken herkesi, her şeyi, hatta dünyayı değiştirebileceğimizi sanırsınız. Nasılsa hiç yaşanmayacak, hiç ölmeyecek ve sonsuza ulaşacağızdır. Oysa duvarda tek bir tuğla olduğumuzu ve ancak 'iyi bir tuğla' olmayı başarmakla yükümlü olduğumuzu görürüz bir gün...

Buket Uzuner

1999 yılında sekiz ay süreyle "Yeryüzü Portreleri" adlı köşe yazılarını yazar.

Hiçbir zaman kendisini bir alanda uzman olarak tanımlamak istemeyen Buket Uzuner, uzun bir süre akademisyenlik ve yazarlık arasında bocaladıktan sonra yazarlıkta karar kılar. 1986 yılında *Benim Adım Mayıs* adlı kitabını çıkartır. Bu eserin ardından iki yıl sonra, *Aynı En Çıplak Günü*, bir yıl sonra *Güneş Yiyen Çingene* ve *Bir Siyah Saçlı Kadının Gezi Notları* adlı kitapları yayımlanır. Buket Uzuner, o yılların siyasal çalkantılarından uzakta, daha çok kadın kimliğine vurgu yaparak öne çıkar. Daha sonraki yıllarda ise yüz binden fazla satan ilk romanı *İki Yeşil Su Samuru* yayımlanır. 1988 yılında "Mor ve Ötesi" adlı öyküsüyle Yunus Nadi Öykü Ödüllerinde mansiyon ödülünü alır. *Balık İzlerinin Sesi* ile 1993 yılında Yunus Nadi Yayınlanmamış Roman Ödülü'nü Oya Haydar ile paylaşan Buket Uzuner 1996 yılında üç aylık bursla Iowa Üniversitesi tarafından düzenlenen Uluslararası Yazarlar Programı'na (IWP) katılır ve bu üniversitenin onur üyesi olarak ödüllendirilir. *Kumral Ada-Mavi Tuna* romanı 1998 yılında İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Roman Ödülü'ne değer bulunur. "Güneş Yiyen Çingene" ve "Yerli Filmlerle Büyünüş Kız Çocuklarından Biri" adlı öyküleri İngilizceye çevriler ABD'de yayımlanan Akdeniz ve Balkan Yazarlar Antolojisi'nde yer alır. Eserleri pek çok dile çevrilen Buket Uzuner 1993-1995 yılları arasında PEN yönetim kurulunda görev alır. Usta yazar, Türkiye PEN, Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği ve TWC üyesi olmanın yanı sıra, Balkan Dekameronu ve Gezginler Kulübü'nün de kurucu üyesidir.

CUMHURİYET KADINI OLMAK

Kendisini bir Cumhuriyet kadını olarak tanımlayan Buket Uzuner, çocukluktan itibaren eşit hak ve özgürlükler konusundaki düşüncelerini her platformda dile getirir. Bu anlamda bir kadın olarak kendine ait iş, yaşam ve ekonomik özgürlüğe sahip olmayı vurgulayan ve alanında bir ilk olan *Kendine Ait Bir Oda*'nın yaratıcısı Virginia Woolf'a hayrandır. Buket Uzuner genç kızlığında okuduğu *Kendine Ait Bir Oda*'dan sonra Cambridge'e giden genç kızların evlerini daha iyi geçindirebilsinler ve kocaları, babaları veya oğulları daha iyi okullarda okuyabilsinler diye sadece ev ekonomisi okuduklarını hatta bir keresinde Cambridge'te yeşil çimlerde yürüyen Virginia Woolf'u görevli bir adamın kadınların çimlere bas-

masının yasak olduğu gerekçesiyle uyardığını öğrenir. Bunun etkisinde kalan Buket Uzuner henüz genç bir yazarken British Council'in davetlisi olarak gittiği Cambridge'te Virginia Woolf'un kovulduğu yerde çimlere basarak onun ruhunu selamlar.

Gittiği her yerde kadınların seçme, seçilme, toplumda etkin bir rol üstlenebilme yeterliğini de Cumhuriyet'e borçlu olduğunu her fırsatta dile getiren Uzuner ülkemizde yetişen pek çok yazarın ve aydınının Cumhuriyet'in ilk yıllarında kurulan köy enstitüleri sayesinde var olduğunu söyler. Ülkesinde var olamayan, yazamayan ve bu yüzden Fransa'ya kaçan Cezayirli kadın bir yazarın "Okur olmazsa yazar olmaz" cümlesinden çok etkilenen Buket Uzuner, iyi okur olmanın en önemli kaynağının köy enstitüleri olduğunu, bu enstitülerden iyi okur yaratacak öğretmenlerin çıktığını, bir kadın ve bir yazar olarak bugünkü durumunu, iyi bir okur kitlesine sahip olmasını Cumhuriyet devrimlerine ve Atatürk'e borçlu olduğunu her fırsatta dile getirir.

UZUN BEYAZ BULUT GELİBOLU

Buket Uzuner'in yazım tarzı gelenekselден evrenselе ulaşan bir yelpazede yer alır. Bireyi önemseyen Uzuner, kendini tanıyan ve kendini gerçekleştiren bireylerin toplumları değiştirebilecek güce sahip olduğu anlayışındadır. Bireyden topluma, toplumdaki tüm evrene ulaşan, yaşamın anlamını içselleştiren bu bakış açısıyla Uzuner'in eserleri evrensel değerlere sahiptir. İnsanın içsel yolculuğunda, kendini arayışında kimliğini oluşturan öz, kültür, toplum, tarih, vatan bilinci gibi kavramlara ve dünyayı anlama biçimlerine dikkat çeken usta yazar bu bağlamda doğaya saygı ve kadın bakış açısını eserlerinin alt katmanlarında okura hissettirir. |

Buket Uzuner, birçok dile çevrilen ve Çanakkale Savaşı'na atıfta bulunduğu unutulmaz romanı *Uzun Beyaz Bulut Gelibolu* için uzun yıllar araştırmalar yapar. Aklında bir Çanakkale romanı yazma düşüncesi olmayan Buket Uzuner, o dönemde Avrupa'nın göbeğinde Bosna Hersek'te yaşanan iç savaşlardan ve milliyetçiliğin sürekli gündemde tutulmasından çok etkilenir. Yurtseverlik ve milliyetçiliği sorguladığı bu dönemde birçok yazar gibi hayatla ilgili meselelerini halletmek için yollar arar. Başa çıkamadığı noktada ise bir roman kurgusu içinde kendisini rahatlatan çözümler üretir.

Aynı günlerde ilkokula başlayacak olan oğlunun Galatasaray Lisesi'nde okuması için okul kurasına katılan Buket Uzuner, çekilişin olduğu gün hayatında ilk kez gittiği bu okulda kuranın yapılacağı salona gitmek için geçtiği küçük bir holde duvarda gördüğü bazı fotoğraflara kilitlenir. Çanakkale Savaşı'nda ölen henüz on dört, on beş yaşlarındaki delikanlıların fotoğraflarına uzun süre bakakalan Buket Uzuner'in aklına ilk kez o gün bir Çanakkale romanı yazmak düşer. O güne kadar bildiği bir gerçeğin farkına varmış, kendi deyimiyle anlamıştır.

Kurtuluş Savaşı öncesinde Çanakkale, Kayseri, İstanbul gibi pek çok şehirdeki okullar ve tıp fakültesi savaşta hayatını kaybeden öğrencileri nedeniyle mezun veremez. Okuma yazma oranının yüzde yedilerde kaldığı Osmanlı'da, kadınların varlığı yok sayılırken savaşlarda hayatını kaybeden gençlerden geriye sadece yaşlılar ve çocuklar kalmıştır. Buket Uzuner Cumhuriyet'in kimlerle kurulduğunu, kimlerin hayatta kalabildiğini ve kimlerle yola devam edildiğini sorgularken okuyup yazabilen, bilgisine, kültürüne güvenilecek kaç kişi kaldığına kafa yorar ve bu süreçte beş yıl boyunca Çanakkale'nin Anafartalar köylerinde kalır. Memleketinin her bir karışına sevdalı bir kadın olarak sık sık yurtseverlik ve milliyetçiliği sorgulayan Buket Uzuner her iki kavramın da bir bayrakla ölçülemeyecek kadar önemli olduğuna, yurdunu, toprağını sevmenin, ülkesi için yararlı bir şeyler yapmanın, hayırlı evlat yetiş-

*Gerçek hepimize
akıl ve cesaret
kapasitemizin
alacağı kadar
kendini gösterir.
Çünkü gerçek
hak edilmelidir.*

Buket Uzuner

tirmenin en kutsal görev olduğuna inanır. Çanakkale romanının kurgusunu bunları sorgulayarak oluştururken "Aynı adam, aynı anda bir savaşta iki düşman ülkede kahraman olursa bunu ne yaparım?" diye düşünür beş yıl boyunca. Ortada var olan bir savaş ve o savaşta kahraman tek bir adam var. Birbiriyle savaşan iki ülke aynı kahramanın kendilerine ait olduğunu iddia eder. Buket Uzuner buradanyola çıkarak insanın hangi ırk ve kökenden geldiği, cinsiyetinin, dininin ne olduğu değil, oraya hayrı, yararı dokunan bir insan olup olmadığını sorgulatır okura.

Romanın başında Anzak torunu genç bir kadın Çanakkale'ye gelir ve ecdadıyla hayatını kaybetmiş, kahraman olarak bilinen ünlü bir gazinin kendi dedesi olduğunu iddia eder. Bu süreçten sonra iki ülke arasında ciddi siyasi çatışmalar, polemikler yaşanır. Romanın en çarpıcı tarafı bir savaş romanının ilk kez iki kadının -Anzak torunu ve gazinin kızı Beyaz- tarafından anlatılması. 1915'te Çanakkale'de, aynı cephe de birbirlerine üç yüz metre uzaklıkta, aynı bülbülün sesini dinleyen, biraz sonra birbirlerini öldürecek iki gencin annelerine yazdığı altı mektup üzerinden vicdanımızı sorgulatırken aynı zamanda Atatürk'ün söylediği gibi "**Savaş sadece ülken ve kendi geleceğin tehlikede yani işgaldeyken olması gereken bir eylemdir**" düşüncesini okurlara söyleyen bir roman ortaya koyar Buket Uzuner.

TABİAT DÖRTLEMESİ: SU, TOPRAK, HAVA, ATEŞ

Buket Uzuner'in en çok kafa yorduğu meselelerin başında edebiyat ve çevre ilişkisi gelir. Gezegenimizin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı günümüzde gereksiz tüketim yapan insana ve çevre meselelerine Türk edebiyatında yeterince yer verilmediğini düşünen Buket Uzuner bireysel olarak da ekokritisizm adı verilen, edebiyatta çevre meselelerini inceleyen alanla ilgili pek çok çalışmanın içinde yer alır. Çok önemsemediği edebiyat ve çevre meselesine tabiat dörtlemesi adını verdiği Su, Toprak, Hava ve Ateş (araştırma ve yazma aşamasında) eserleriyle katkıda bulunan Buket Uzuner'in bu bağlamdaki ilk eseri ise *İki Yeşil Su Samuru*'dur. Burada kullandığı yeşil; doğa ve çevre ile ilgilikonularda aktifrol oynayan Yeşiller Partisi'ne bir göndermedir.

Söylediklerimiz,
düşündüklerimiz
zıttı olduğunda,
konuşan yalnızca
yüreğimiz değil midir?

Buket Uzuner

SU

Su, Buket Uzuner'in Kamanlık (Şamanizm) geleneğinden yola çıkarak yazmaya başladığı *Uyumsuz Defne Kaman'ın Maceraları* dörtlemesinin ilk kitabıdır. Buket Uzuner, *Uyumsuz Defne Kaman'ın Maceraları* adlı romanı kadim Kamanlık geleneğinin dört unsurundan esinlenerek bir dörtleme olarak tasarlar. Her şeyin başlangıcı olan sudan hareketle yola çıkan usta yazar, dörtlemesine de Su ile başlarken Toprak ve Hava ile seriye devam eder. Henüz Ateş romanının araştırma aşamasında olan Buket Uzuner, Su romanını yazarken yaptığı araştırmalarda eskiye ait pek çok bilgiye ulaşır. Eserde her şey, roman kahramanı gazeteci Defne Kaman'ın ortadan kaybolmasıyla başlar. Komiser Ümit, bir akşam bindiği vapurdan inmeyen, ortadan kaybolan Defne'nin peşine düşer, bir süre sonra kendisine arkadaşı Sahaf Semahat de katılır. İkili, Defne'den gelen Kutadgu Bilig şifreleriyle olayı çözmeye çalışırken Defne'nin ninesi Umay Bayülgen de onlara yol gösterir.

TOPRAK

Tabiat dörtlemesinin Toprak adlı romanını öncelikle Antalya'nın Cennet ve Cehennem Mağaraları'nın olduğu yere kurmayı düşünen Buket Uzuner, Çorum valiliği tarafından düzenlenen, Çorum kültürünün ve mutfağının tanıtıldığı bir geziye katıldığında bu şehirden çok etkilenir. Çocukluğundan bu yana örtüler, biblolar, masa

örtüleri gibi çeşitli eşyalarda kullanılan Hitit sembolleri belleğinde yer etmesine rağmen, orada bulunduğu süre zarfında aslında toplum olarak Hititlerden ne kadar çok etkilenmiş olduğumuzun farkına varır. Geçmiş medeniyetlerin ruhunun yemekten yaşam tarzına kadar günümüz toplumlarına yansımaları burada gözlenmeyen Buket Uzuner Hititleri öğrenmek için Hattuşaş yani günümüzdeki adıyla Boğazkale'ye gider. Hititleri, Kadeş Antlaşması'nı, Hititlerin firavunla savaşını araştıran Uzuner'in tarihle ilgili algısı değişirken tarih yazıcılığının çok da doğru bilgileri yansıtmadığını görür. İncelediği rölyeflerde Hititlerle Türklerin aslında çok benzediklerini, pek çok geleceğin ve kültürün günümüze kadar devam ettiğini anlar. Firavun'un, "Kadeş'i aldığımız için anlaşma yaptık" cümlesini sorgular ve "eğer bir savaş kazanıldıysa anlaşmaya gerek yoktur" yargısından yola çıkarak farklı bir pencere açar. Onu asıl etkileyen şey ise antlaşmanın altında bir kadının, Puduhepa adlı kraliçenin mühürünün yer almasıdır.

Müzeden, Puduhepa ile Hitit kralı III. Hattuşili arasındaki aşkın işlendiği ve sevgi kelimesinin ilk kez yer aldığı tableten, o zamanın müziğini yansıttığı düşünülen müzede çalınan müziklerden ve Çorum'un kültüründen çok etkilenen Uzuner, *Toprak* romanını bu şehirde kurmaya karar verir. Romanın karakterlerinden ilin valisi "Anadolu'dan ümidini kesmeyeceksin. Burası Anadolu; şimdiye kadar hiçbir sır uzun süre saklı kalmadı bu topraklarda" cümlesiyle de *Toprak* romanına başlar.

HAVA

Buket Uzuner Hava romanını II. Kılıçarslan'ın kızı, Gıyaseddin Keyhüsrev'in kızkardeşi ve tıp dünyasının önemli bir kadını olan Gevher Nesibe etrafında kurular. Gevher Nesibe bir Selçuklu esesidir. Hakkında hiçbir şey bilinmeyen Gevher Nesibe, Buket Uzuner'in aklına ilk kez çocukluk çağında düşer. Çocukluğunda ailesiyle birlikte gittiği Kayseri'de, Anadolu medeniyetlerine meraklı annesinin isteğiyle ziyaret ettikleri müzede bu büyüleyici kadınla tanışan Buket Uzuner şifahane önünde duran bu minicik büstten çok etkilenir.

Kadınların da tıpkı erkekler gibi sanat, siyaset ve tüm alanlarda söz sahibi olması gerektiğine yürekten inanan Buket Uzuner, Ortaçağ'da kadınların söz sahibi olmayı bırakın cadı oldukları gerekçesiyle yakıldıkları dönemde geçen Anadolu'da yaşayan bir ecenin hayatını anlatmak ister. Tarih boyunca kadına hiçbir alanda yaşama fırsatı tanımayan erkek egemen dünyanın aksine kadınların da kendilerine model alacağı bir kahramana ve kadın bir öncüye ihtiyacı olduğunu düşünen yazar Gevher Nesibe'den böyle bir kadın rol modeli yaratmaya karar verir ve Hava romanını Kayseri'de kurar. Bir yolculuk sırasında bir şehre varmak gibi yazma sürecinde de aynı duygularla romana ulaşmayı hedefler. Aslında onun en çok keyif aldığı kısım romanın tamamlanmasından ziyade romana varma sürecinde yaşadığı yolculuktur.

Romanlarını yazmadan önce mutlaka mekân araştırması yapan Buket Uzuner, romanını kurduğu şehri, geleneklerini, yeme-içme kültürünü, yaşam tarzını, türkülerini ve sanatını da araştırır. Kendini zenginleştirdiği bu süreçte uzun bir süre romanını kurduğu şehirde yaşamaya, şehir insanlarıyla dostluk ilişkileri kurmaya özen gösterir. Onun bu kadar çok sevilmesinin en önemli sebeplerinden biri de aldığı bu hazzısatır aralarına serpiştirmesidir.

Gevher Nesibe ile ilgili tarih kitaplarında o güne kadar sadece kimin kızı, kimin kız kardeşi olduğu, kaç yaşında öldüğü gibi bilgilere ulaşabilen Buket Uzuner bu Selçuklu eceninin aslında çok önemli bir kadın olduğunu öğrenir. Yazılı tarihe

'Terk etmek' bana
büyük bir söz geliyor.
Ben, benden öncekinden
kalan boşluğu, benden
sonrakine bıraktım:
Sana bıraktım.
Sen gidersen yerine
başkası gelecektir.
Çünkü yalnız
yaşayamaz o. Yalnız
yaşayabilmek kendini
güçsüz olanlarınla da
kabul edebilmektedir.

Buket Uzuner

göre o dönemin genelkurmay başkanı sayılan sipahibaşına âşık olan Gevher Nesibe, abisinin sevdiği adamı bir savaşa göndererek öldürtmesi üzerine kısa bir süre sonra hastalanarak hayatını kaybeder. Kendisine ait olan mirası bir şifahane yapılması için bırakan Gevher Nesibe'nin vicdan azabı çeken kardeşi, kız kardeşinin bu isteğini yerine getirir ve onun adına Anadolu'nun ilk tıp okullarından sayılan şifahaneyi açar.

Buket Uzuner bu araştırmalarını yaptığı sırada o dönem kadınlarının başlılarının açık olduğunu, zengin kadınların ise bir taç taktığını, yine aynı dönemde Anadolu Kadınları (Bâciyân-ı Rûm) denilen kadın derneklerinin ve kadın örgütlerinin olduğunu hatta bu kadınların at binip ok kullandıklarını ve oldukça sosyal ve güçlü olduklarını öğrenir. Bu kadargüçlü bir kadının abisinin sevgilisini öldürttüğü gerekçesiyle kenara çekilmeyeceğini düşünen Buket Uzuner yaptığı araştırmalar sonucunda tarihsel metinleri kimin yazdığına dair bir ipucu bulamaz. Bundan da dönemin tarihini yazanların aslında sultan ne derse onu yazdığı sonucuna ulaşır. Tüm bu süreçte eril dille yazılan resmi tarihe karşı alternatif bir kadın tarihi yazmanın nasıl olabileceği üzerine kafa yorarken Gevher Nesibe'nin hayatını bir kadının gözüyle yeniden yazmaya karar verir ve kendisine "Ben Gevher Nesibe olsam ne yapardım?" sorusunu sorarak yola çıkar.

Sormak...

*sormak cesaret ister!
Sorabilmek bağımsız
olmayı gerekli kılar ve
işte bizde eksik olan
bu cesaret!
Göğsünü jiletlemeyi,
ölüme koşarak gitmeyi
ben cesaret saymıyorum,
o ancak bir cinnet
olmalı!*

Buket Uzuner

ATEŞ

Ateş kitabının hazırlıkları içerisinde olan Uzuner, yazının demlenmesi gerektiğini düşündüğü için roman yazma sürecini uzun tutar. Bu yüzden yılda bir roman yazmak yerine üç ile beş yıl arasında roman yazmayı tercih eder. Kendisine her zaman yazdığı romanın bir öncekinden daha iyi olması gerektiği kuralını koyan usta yazar, yazıların demlenmesi kadar iyi bir araştırmacının da önemine dikkat çeker. Yeni romanı Ateş için sık sık Mardin'e giden Uzuner, her romanından önce olduğu gibi yörenin insanlarıyla tanışır, sohbet eder, onlarla dostluklar kurar, Mardin hakkında yazılan eserleri de okuyarak araştırmalarına ağırlık verir.

GEZGİNLİĞİ VE ÇEVRECİLİĞİ

Buket Uzuner'in hayatında yazmak kadar önemli bir diğer tutkusu da seyahat etmektir. Kendi tabiriyle yerleşme fobisi olan usta yazar âşık olduğu İstanbul'u her zaman evi olarak görür. Uzun yıllardır içinden deniz geçen bu şehir olan sevgisini arabasının camını açarak "İstanbul seni seviyorum!" diye bağırarak gösteren Buket Uzuner her şehrin bir karakteri olduğuna inanır. Kendisini İstanbul'la özdeşleştiren yazar, bu şehrin kendisi gibi gece yaşadığını, her an sürprizlere gebe olduğunu, değişiklik gösterdiğini, aynı özellikleri kedilerin de gösterdiğini ve bu nedenle kedileri de çok sevdiğini söyler.

Henüz genç bir kızken yakın dostu mimar Aylin Öney ile birlikte Ceza-yir'e giden Buket Uzuner, arkadaşıyla birlikte gökyüzünün yere değdiği bir gece yarısı Arapların meşhur nane çayını içerken yaşlı bir Bedevi kendilerine kızkar ve "Siz kadınlar nasıl böyle gezebiliyorsunuz? Türkiye'den bunlar mı çıkıyor?" diye bağırıp çağırır. Bu sözlere ilk başta kızan Buket Uzuner, yaşlı adamın gözleri dolarak oğlunu bir kazada kaybettiğini anlatmasıyla hüzünlü bir ana tanık olurken zihnini de allak bullak olur. Dünyanın neresinde olursa olsun ağlayan bir insanın gözyaşlarının sadece tuzlu sudan ibaret olmadığının farkına varır: Anlamı arar. Amerikalı bir annenin çocuğuna cep harçlığı verdiğini, yaşlı bir Bedevi'nin oğlunun ölümüne üzüldüğünü, İspanyol arkadaşının ailesiyle bayram kutlaması yaptığını görür. Bu nedenle

seyahatlerin insan olabilmeyi anlamının en önemli yolu olduğunu düşünür. Dünya ve insanlık adına iyi, kendi tabiriyle hayırlı şeyler yapmaya çalışan Buket Uzuner, doğayı ve iklimi fazlasıyla önemser, bu konuda yapılan birçok etkinliğe gönüllü olarak katılır, aynı zamanda bu konuda etkin çalışan kişi ve kuruluşlarla etkileşim hâline geçer. Mesela dünyanın geleceği için, petrol, fosil ve benzeri yakıtları, kirliliği protesto etmek için cuma günleri okula gitmeyen İsveçli küçük kız Greta Thunberg'i, hava kirliliğini protesto eden küçük Atlas'ı çeşitli etkinliklerinde okurlarına anlatır. Bunun yanı sıra yerli tohum satışının yasak olmasından dolayı köylerde kadınların çeyiz sandıklarında sakladıkları atalık tohumlarının takas edildiği festivallere gönüllü olarak katılır. Köylü kadınlarına eşlik ederek, kitaplarından parçalar okuyarak onlara destek olur.

NEW YORK

Buket Uzuner'in, Hemingway, Ursula K. Le Guin, Steinbeck gibi yazarların yuvası, kültür ve sanatın başkentlerinden biri olan New York'a büyük bir sevgisi vardır. New York'ta bulunduğu sıralarda pek çok sanatsal ve kültürel etkinliğe katılma şansını yakalayan Uzuner, bu kente olan hayranlığını gizlemez. Hatta New York günlerini *New York Seyir Defteri* kitabında anlatır. Yine aynı şekilde yaptığı gezileri *Bir Şehir Romantizminin Günlüğü* ve *Bir Siyah Saçlı Kadının Gezi Notları* adlı kitaplarında anlatır.

GALAPAGOS VE MUTLULUK GÖZYAŞLARI

Türkiye'nin Ekvador büyükelçisinin davetiyle bu ülkede ilk kez düzenlenen kitap fuarına, kitapları İspanyolcaya çevrilen bir yazar olarak giden Buket Uzuner, büyükelçinin Galapagos adalarını görmesi tavsiyesi üzerine bu adaları ziyaret eder.

Darwin'in evrimle, özellikle kaplumbağalarla ilgili çalışmalarını yaptığı bu adanın en büyük özelliği turizme kapalı olmasıdır. Buket Uzuner, İngiliz menşeiili Darwin Enstitüsü'nün koruma altına aldığı adada kendisini mutluluktan ağlatan bir şeye tanık olur: Küçük bir pansiyonda kalan yazar, tıpkı kedilerin balık pazarında tezgâhın önünde dizildiği gibi dizilen dev penguenlere, iguanalara ve dev kaplumbağalara rastlar. Son derece mütevazı bir kasabada balık pazarını dolaşırken birdenbire sudan çıkıp tezgâha yanan denizaslaniyla göz göze gelir. Balık tezgâhında balıkları kesen ve satan adamın yanına sürüne sürüne yanan tatlı bıyıklı ve sürmeli gözlü denizaslani başını tezgâha çıkarır ve kendi payını ister. Aynı denizaslaniyi akşamüstü kaldığı pansiyona dönerken de gören Buket Uzuner, uyuyan denizaslaniyi hiç kimse-nin rahatsız etmediğini ve ona zarar vermediğini görünce sevinçten ağlamaya başlar.

SÖZÜMÜZ İYİLİKTEN YANA OLSUN

Ekolojiyi ve yaşam dengesini çok önemseyen, bunlarla ilgili farkındalık yaratmaya çalışan Buket Uzuner okurlarıyla yaptığı etkinliklerde, bir canlının yaşamının yok olduğunda tüm yaşam döngüsünün kayba uğrayacağını, eski insanların sadece ihtiyaçları kadar tükettiğini, doğaya ve canlılara zarar vermediğini, hatta bazı uygarlıklarda insanların kestiği hayvandan ya da kestiği ağaçtan özür dilemediğini anlatır.

Dünya ve çevre için dertlenen, bunun için çabalayan Buket Uzuner iyiliğin yayılabilir olduğunu ve insanın tüm çabasının buna yönelik olması gerektiğine inanır ve tüm insanlığı şöyle selamlar:

"Sözümüz iyilikten yana olsun."

*Ah şu vazgeçilmezlik!
Onun uğruna
nelere katlanır,
nelerden yoksun kalır,
nasıl da bunaltırız
kendimizi.
Tutsaklığımızın
adadır vazgeçilmezlik
çoğu kez.*

Buket Uzuner

Gonca Özmen

KUYU: TERSİNE DÖNEN ŞEMSIYE

Kuyu: Yeri gağasıyla oyan masal kuşu. Tersine dönen şemsiye. Kubbesi aşağıda boşluk. Arzın merkezine seyahat. Kuyu: Eski çağların duyulmayan iniltisi. Zamanın çivi yazısı. Yeraltı dinazorları. Kara saplı hançer meseli. Kuyu: Boğulmuş kovalar ağıtı. Cehenneme kazılan tünel. Sessizliğin çözülmemiş sırrı. Yorulan zamanın dinlendiği mağara.

Kuyu: Yere çakılmış su masalı. Sürüden ayrılan yol. Bir tutam gök özlemi. Karanlığın felsefi derinliği. Kuyu: Başını yere sokmuş boşluk. Sessizliğin uğultusu. En karamsar rüya yorumcusu. Eski bir aşk söylencesi. Kuyu: Yukardan aşağıya bulmaca sözcüğü. Gölgesinden korkan çocuk. Yokluğun kabuğuna çekilmesi. Kederle kafiyeleştiği hiçliğin.

Her kuyu kendi yalnızlığını yaşar. Değil mi ki upuzun, ipincedir yalnızlık – karanlığın kalbine saplı. O yüzden korkar kuyu kendi çaresizliğinden, kendi karasından. İnsanın en hazine kazısı: içindeki kuy(t)uya düşmesi. Değil mi ki yanında taşır

"-çünkü aşk sustu-
Dibe indim...
Kuyunun dibine...
Orda karanlık,
sessizlik ve
suyun korkusu
Ve sözün ulaşamadığı
derinlik"

insan kuyusunu. Yanında taşır uçurumunu. Çırpınır durur insan yalnızlık kuyusu oda-
sında. Dümdüz uzanır sonunda mezarında – kör kuyusunda yaşamın.

Her kuyuda saçlarını kesen bir kadın oturur. Kuyudaki tutsak su olmaya dire-
nir. Biriktirir kuyu. Hafızadır da o. Biriktirir kadın. Derinde saklar kuyu bildiğini.
Derinde saklar kadın derdini. İnadından susar ikisi de çokça. Sessizde biçimler ikisi de
varlığını. Gizemli bir çukurdur kuyu – kadın da. Yıldızları seyretmek en büyük tutku-
sudur kuyunun – kadının da. Bir kuyu ağzı gibi açılırlar dünyaya.

Dibe çeken bir tarafı vardır her kuyunun. Zamanın dibine. Kendi dibine inmek
gibi biraz da. Kendine kapaklanmak gibi. Kuyu aynadır da. Seni sana gösterir. Seni
sana çarpar. "Şimdi kuyulara ayna tutan ben, dilimde biten bu kışla nereye kadar..."
dediği Murat Özyaşar'ın. Toprağın onmaz yarası, yürek oyuğudur kuyu. İnsanın oyu-
ğuna da tanıklık eder. İnsanın çukurunu da bilir.

Kuyu -kova dışında- kimseye açmaz içini; ağzı sıkıdır. Acıları, kaygıları, kor-
kuları ve mutsuzluklarını da sevgi ve sevinçlerini, mutluluk ve umutlarını da içine
gömer. İçer dönüktür kuyu – bir kapalı kutudur. Mahremiyle derinleşir. Şaşar bazen
kendi sesinin yankısına. İnattır – değiştirmez yerini. Saplanmış toprağın kalbine.

*Biriktirir kadın.
Derinde saklar kuyu
bildiğini.
Derinde saklar kadın
derdini.*

Sıkıntının bu dünyadan kaçışı gibidir. Sıkıntının kendini arayışı. Taşın usul dili.

Toprağın tarihsel tutsağıdır kuyu. Suyun çile dergâhı. Suyla paylaşır tutsaklığını. Hücre cezasını çeker kuyudaki su. Tuzğa düşürmüştür çünkü kuyu - yuvasından yeni ayrılmış, acemi, hülyalı suyu. Gökyüzüne hasretindendir suya arzusu. Dante'nin Beatrice'e aşkı, kuyunun suya olan aşkı. Su ise çaresiz, düşlerine maya çalar. Sıkıntıdan patlamaya hazır dinamittir. Mavi düşler kurar çocuksu, uçuk. "Suyu arayan adam"ın umududur - umuda saklanan su.

Sıkılan yeraltı sularının gökyüzünü seyrettiği penceredir kuyu. Bir körün ışık özlemi. Sıkılır hep kendinden bir türlü kurtulamayan kuyu. İçine gizler yarasını. Kendi kuytusuna sığır bir sokak çocuğu yalnızlığıyla. En azından suyun düşleri yükselir göğe kuyudan. Kuyunun yarısını su, kalanını da suskunluğu doldurur. Kör kuyu susarak doldurur kendini.

Ömrümüze en çok benzeyendir kuyu. Uzun ince bir yol... Dibe doğru... Evlerimiz, yer üstünde yükselen kuyularımız. Gözlerimiz, korku kuyularımız. Yüzümüzün oyukları... Kimselerin görmediği... "Kimse görmedi. kimse görmedi / bir kuyuya düştüğünü yüzümün" der ya Metin Kaygalak. Kalplerimizse, özlem kuyularımız. Düşlerimizin kör kuyuları... Hasan ve Hüseyin'in kanlı çukuru. (Kan fışkırır tarihin kazdığı kuyudan!) Yusuf'un kardeşlerince atıldığı o acı kuyu. Ondandır - gecesiyle gündüzü birdir kuyunun. Kuyuda zaman hep gece!

Kuyu ile avlu kardeşler. Kovalarsa kuyuya sarkan yaramaz çocuklar. Kovalar, kuyuların eğlencesi. Eski konaklarla birlikte avlularındaki kuyular da yaşar terk edilmenin burukluğunu. Sarnıçlar da doldurdu tarihsel ömrünü. Kuyuların taş plaklarıysa çıkırıklarıydı - unuttu eski şarkıları. "İnsan içinde çevrilen bir çıkırığın sesini unuttur mu?" diye sorduğu Didem Madak'ın

Kuyu bir çıkışı söyler mi? Kör kuyu - kör mü sahi? Bir dibi, sonu var mı kuyunun? Bir kuyu, ucsuz bucaksız bir ovada, toprağa kazılan bir ünlem! Zamansa, kuyumuzu kazmakta görünmez elleriyle. En derini zamanın kazdığı kuyu... Thomas Hobbes'un dediği gibi "İnsan insanın kurdu" ama insan insanın kuyusu da aynı zamanda. Birbirlerinin kuyusunu kazıyor insanlar - çekincesiz. Kimi zaman kendi kazdığı kuyuya düşenler de oluyor elbet. Söz kuyuları - yalanlar, hileler... Göz kuyuları - kıskançlıklar, çekememeler...

Dünya: fırlatıldığımız o adaletsiz kuyu! Derin, karanlık ve kirli suyuyla boğucu. Aşk: Sarkıtıldığımız amansız kuyu! Yâr: Bizi kör kuyularda merdivensiz bırakan! Adını kuyulara bağırardığımız! Paul Eluard'ın sevgilisi için "Düşmüş kuyusuna gölge-min" dediği. Yoksul: en dibe gizlenen, ötelenen, bir kara oyğa itelenen! Işığa hasret olanlar yani... Kuyu gibi basık, karanlık, rutubetli bodrum katlarında yaşayanlar... Soluk benizliler... Kara kaderliler... Her gün ölüm çukurlarına inenler... Göçük altında kalanlar... Ölümle 'yazgı'ya bağlananlar... "Ölüm bir çocuktur kuyulu geçitlerde" der ya bir şiirinde Turgay Gönenc, işte bu kuyularda yan yanadır yaşamla ölüm. Birbirlerinebakışımıdır.

İmgelemleriyle de derinleşir kuyu. Şairin köstebek yuvası, şiirin labirenti. Kuyuya iner gibi inilen akıl. Kuyudan çıkar gibi varılan imgeler, metaforlar. Dipte, derinde durmadan anaforlanan sözcükler. Serüvenci insanın yeri delme çabası gibi şairin anlamı delme çabası da. Şair, kuyusunda çatar dizelerini. Şiir: sözcüklerle kazılan kuyu! "Şair, evet, sürekli kendi kuyusunu daha derine doğru kazan, bakalım daha nerelere iniyor bu kuyu diyendirbir şekilde, ama kuyuhar zaman aşağıdoğru kazılmaz, yukarı doğru da kazılır." diye kafa tuttuğu Birhan Keskin'in. Sennur Sezer'in yine kavgaya durduğu, "Çin'e Bir Şarkı" seslediği - kuyudan!

"Bir su dökülürdü
Ellerin dökülürdü
omuzlarıma
Sasar dürer
uzağa alırdık uykuyu
Kuyu diplerinden
bir kavga
Su yüzüne nâsil
Nâsil bildirirdi kendini
Kaygu"

Berk Maral

DEMİR KELEBEK

Omuzlarımda hırkadır korku,
ayak bileklerime kadar uzanır;
ipekten örülmüş ve gümüş karası.
Ve omurgama işlemiş şu ayaz,
tükenmez bir ebediyet arzusu.
Ve zaman lime lime azalmaktır,
mevsimsiz kozamda
toz ve kül gibi dağılmak.

Hesapsız yaşayıp
kendi şeytanlarına günah çıkartmaktır
şuursuz pişmanlıklar.
Aklanıp kanatlanmaktır
demir kanatların altında rüzgâr biriktirmek.
Ve çiğ güneşin kırıbacı altında
uyumaktır bütün bildiğim.
Geriye kalan griye çalar.

RAPHAEL MAY AMECH ZABI ALMI¹

"Benden önce her şey sonsuzdu;

sonsuzu dek süreceğim ben de.

İçeri girenler, dışarıda bırakın her umudu."²

(Dante - *İlahi Komedya* / *Cehennem* 3. Kanto 7-9)

Baktı sonra. Hiçbir şey olma-mış gibi yürümeye başladı. Âdeta çaresizlik solu-yor, kendine bile benzemiyordu. Peşine takıldığında aklından geçenleri tahmin edebi-liyordum. Çünkü. En sağlıklı iletişim sessizlikle sağlanırdı. Dilimden kurtulup olacak-ları beklemem işte bu yüzdendi.

Sabahın ilk ışıkları içimizi ısıtıyordu. Asfaltı çiğneyerek kutsal yolculuğumuzu sürdürürken, şehrin kalabalığı türlü işkenceler içinde acı çekmeye devam ediyordu. Ecinniler, türlü heyulalar, zebaniler de kol geziyordu aramızda. Erdemsizleri kırbaçlı-yordu erdemsizler. Suç ve ceza neredeyse aynıydı; küfür, cinayet ve araba kornası da cabası... Kaynayan kazanların etrafında cirit atan yılan çeteleri, rozetlerinden aldıkları güvenle sokuyordu gelip geçenleri. Her yerde başka bir tanrı satılıyordu. Hepsini bir-birini lanetliyordu. Hayretle bakıyorduk, çok geçmeden korkuyor ve ilk ara sokağa sapı-yorduk.

Hangimiz diğerine refakat ediyor, yolculuk ne zamandır sürüyor, bilmiyorduk. Umurumuzda da değildi. Dünyayı el yordamıyla anlıyor ve fizik kurallarına uyuyorduk. Aklımız bu kadarına eriyordu. Kendimizden daha fazlasını beklemeyi yıllar önce bırak-mıştık. Bir çıkış arıyorduk bu döngüden. Tek bir kelime. Kaina'nın³ altını üstüne geti-recek türden. Ne yazık ki sözümüz kimseye geçmiyordu. Ortalık alev alev yanıyordu.

"Niye yükseklerde uçuyor ruhunuz,

gelişmesi bitmemiş tırtıllar gibi

kusurlu böcekler olduğunuzu bilmiyor musunuz?"

(Araf 10. Kanto 127-129)

Sustu sonra. Maddeden kurtul-muş bir ruh gibi ilerlemeye devam etti. Gücü giderek tükeniyor, benimle göz göze gelmemek için çabalıyordu. Her halimle sadık bir köleye benziyordum oysa. Âdeta onu taklit ediyordum.

Kokyot'su⁴ andıran koca Marmara'yı arkamızda bırakmıştık. Ayakkabılarımızın altında toprak gıcırdayıyordu artık. Sonrası delik deşik bir vadi... Ve burnunu bulutlara gizlemiş dağın ayakucundaydık. Hafif bir serinlik çınlıyordu kulaklarımızda. Dağ her adımda daha da yükseliyordu. San ki. Bizimle eğleniyordu.

Yoktu düşüncelerimizden başka bir şeyimiz. O kadar soyuttuk ki, kendimize ancak yer buluyorduk.

O bir avuç insanla karşılaşmasaydık eğer, aklımıza yorgunluk gelmeyecekti. Er kişi niyetine kurulduk sofralarına. Hep beraber helva yiyor, içki içip şiir okuyorduk. 18. yüzyılın veremli şairleriyle arabeskin yaylıları da katıldı sonra. Hepimiz aynı yetim-hanenin çocuklarıydık. Terk edilmek en çok bize yakışıyordu, hayat bu ya, bazı duygu-ları yerçekimi bile kaldıramıyordu.

¹Dante'nin *İlahi Komedya*'sında, Babil kralı Nemrut'un ağzından çıkan, Arapça ve Yahudiceyi çağrıştıran anlamsız söz-ler. Dante, Babil Kulesi sırasında tanrıların yarattığı dil karmaşasına gönderme yapmaktadır.

²*İlahi Komedya*'da, cehennemnin kapısında yazılı olan cümlelerden biridir.

³*İlahi Komedya*'da, cehennemde akrabalarına ihanet edenlere ayrılan bölümdür. Sözcük, Kabil'den türemiştir

⁴Cehennemnin ortasında, suları buz gibi olan gölün ismi.

Yoktu
düşüncelerimizden
başka bir şeyimiz.
O kadar soyuttuk ki,
kendimize ancak yer
buluyorduk.

Musa'ların⁵ esin verdiği kutsal esirlik içinde dağın doruğuna yaklaşmıştık. Üstümüzde bir hafiflik, anlamsız bir cesaret... Düşlerinizde sızmaya başlayan ışığa da git gide alışmaya başlamıştık. Tövbe eder gibi aynı şeyi tekrar etmemiz bundandı.

**"Oğul şunu bil ki,
sürgünün gerçek nedeni
meyveyi tatmak değil, sınırı geçmektir."⁶**

(Cennet 26. Kanto 115-117)

Durdu sonra. Bir kaya parçasından kopmuş gibi düşünceliydi. İlk kez cesaretle dönüp bana bakıyordu. Aslında kendisiyle yüzleşmek istiyordu. Ona yardımcı olmak için elimden geleni yapıyordum. En başından beri beni öldürmek istediğini biliyordum.

Dağın doruğunda belli belirsiz bir çoban kulübesi seçiliyordu. Ahşap ve kimse-siz. Derin bir nefes alarak tekrardan yola koyulduk. İkimiz de sonuca dünden razıydık.

Halbuki yüzyılları aşan ömrüm boyunca türlü insana yarenlik etmiş, onların yalnızlığına dönüşmüştüm. Ağaç diplerinden çıkıp ilkel kabilelerin ense kökünde yaşamış; oradan da türlü hayvanata dokunarak kral taçlarına, buğday tarlalarına, gök kubbe-nin her sokağındaki eve kadar uzanmıştım. Tek vücutta çok, çok vücutta tektim. Hak-kımda anlatılagelen onca efsaneye ses etmeden Alman masallarında satılmış; ay ışığın-daki cadıların emri üzerine, zümrüt saplı hançerlerle sahibimden koparılmıştım.

Yerde süzülen bir karaltı, ışığın can yoldaşıydım. Ya da. Ölmez ve öldürülemezdim. Yedi mağara dolusu mesafeyi de kat ettikten sonra kulübeye ulaşmıştık. O, Lethe ırmağından kopup gelen çeşmede yüzünü yıkayıp geçmişini unutmak için kana kana su içiyordu. Güneşin önüne geçti, karşıma çömeldi sonra. Hemen hemen aynı boya geldik. Belki bu sefer bir şey söyler diye kulağımı dört açmıştım. Yanılmışım. Ayaga kal-kıp kulübeye yöneldi. İçeri girdi ve kapıyı tüm gücüyle kapattı.

Karanlığın en büyük düşmanı karanlıktı.

*Karanlığın
en büyük düşmanı
karanlıktı.*

⁵Yazarlara esinveren periler. Şiirtanrısı Apollon'la beraber Parnassus isimli dağın sakinleridir.

⁶İlahi Komedya'da bu cümleyi sarfeden İlk Ruh, Adem'dir

BAAL VE BEZELYE TANESİ

Aradan geçen yılların pek bir önemi yok. Bilmen gereken, yakın bir zamana kadar, tanıdığın kişi olduğum. Tırnak yiyen, beklenmedik anlarda dans eden, çok uyuyup çok rüya gören, aynalarla konuşan, sayıp sayılabileceğimiz her şeyin tanımlayabildiği ve tanımlayamadığı kadarıyla ben. Oysa ben, şimdiki bana nasıl dönüştüğümü anlamamı istiyorum. Çünkü bu dönüşümün kendisi, bana en yakın şeydir.

Bana dair bazı fikirlerinin olduğunu biliyorum. Hiçbirine müdahale etme niyetinde olmadığımı bilmelisin. Söyleyeceklerimin tamamı, benim sıkıcı yetişkin sınırlarımda kalacak. Sözüm söz.

Önce, bildiğin ben'le başlayayım. Herkesin aşına olduğu, olmayanların sezdği o müzminlik hâli içinde olduğumu söyleyebilirim. Herkes gibi ben de müzminliği, esirgeyici bir düzen olarak kabul etme hastalığından mustarıptım. Konforlu köşe kapmacacılık oyunu herkes kadar bana da cazip gelmişti. Neticede, alışkanlıklarımız bizi hayatta tutmasaydı alışkanlığa dönüşecek zamanı bulamazlardı, öyle değil mi?

Hayatım, çocukluğumun belli bir anında takılı kalmış gibiydi. Bu anın tam olarak ne olduğunu bilmiyordum, hâlâ da bilmiyorum. Belki tam da bu yüzden sana kendimi anlatmak istiyordumdur. Çok mu uçtum? Olsun, uçalım. Evrenin uçan şeylere zaafı olduğu ortada. Bu yüzden belki de asıl lanetimiz, kanatsızlığımızdır.

Sonuçta bu anın varlığından 'adımız' kadar eminim. Akıp gidiyor, her an değişiyor gibi görünürken farklı yerlerde farklı insanlarla o ana dönüp durduğumun farkında değildim. Hem düşününce, insanın çocukken benimsediği denklemlerin hayatının kalanında da belirleyici olmasından doğal ne olabilir?

Yaşamım sakat tanımlarıma mahkûmdu. En başta kendime dair tanımlarım tarafından sürekli itilip kakılıyordum. Milyonlarca görünmez kolum vardı sanki, hep-siyle sınıksız yakalamıştım kendimi. Tenim, ruhumu sıkıştıran bir pres makinesi hâlini almıştı. Nefes aldıkça pres makinesi iniyor kalkıyor, iniyor kalkıyordu.

Algılarımın kısıcında olduğumu içten içe biliyordum aşlında. Ama uzun yıllar boyunca belli belirsiz bir sezgiden ibaret kaldı. Bu sezgi, algı duvarımdan içeri süzülüp orada olduğunu bilmeme rağmen bildiğimi bilmediğim bir pürüzü işaret ediyordu. Daha somut bir ifadeyle, kat kat yatağımın altındaki bezelye tanesini.

Andersen'in "Prenses ve Bezelye Tanesi" masalını hatırlarsın. Hayatının aşkını arayan prensle, sonradan prensin hayatının aşkı olduğu anlaşılacak olan prensesin masalını okuduğunu sanmıştın. Oysa bu masal, gelinini kendi kişisel beğenisine göre seçen ruh hastası kayınvalidenin öyküsünü anlatır. Protagonist, kayınvalidedir, prensin rol bahşedilmiştir, prensesin ise söz hakkı bile yoktur. Kayınvalide aracılığıyla, bir kadında olması gereken özellikler tanımlanmıştır; artık her ne iseler... Neyse ki, benim bezelye tanem böyle bir anlam taşıyor.

Benim için bezelye hayatımın en billur bilgisiydi. O bilgiye eriştiğim takdirde, çocukluk yönergeme müdahale edebilir, onu tersyüz edebilir, dilediğim gibi şekillendirebilirdim. Benden başka kimse bezelyenin orada olduğunu anlayamazdı. Üzerinde yattığım benim yatağımdı, bezelye benim bezelyemdi. Ama kendimi kollarımın (ya da kışkaçlarımın) vicdanına bırakacak değildim ya!

Bir gün, bezelyeye ulaşmamı sağlayacak bir talimat elime ulaştı. Nereden ve nasıl geldiği konusunda bir fikrim yok. Yaşamın benim için planladıklarının gizemini çözmeye kalkışmayacağım.

Muzaffer Hız

Alışverişten yeni dönmüştüm. Torbaları yere bırakıp aynada kendime baktım. Mutfak camındaki yansımadan başımın arkasını görebiliyordum. At kuyruğu yaptığım saçlarım, ensemle birleştiği noktada sırtımı işaret eden bir ok biçimindeydi.

Paniğe kapıldım. Bir sağa bir sola gittim. Kıyafetlerimi bir giydim bir çıkardım. Aldığım bir hevenk muzı mideye indirdim. Peynirleri ambalajlarıyla birlikte dişledim. Kedilerim peynir parçalarını yalamak için suratıma üşüştü. Kısacası, yüzleştiğim korkunç gerçeklikten uzaklaşabilmek için her şeyi denedim ama boşunaydı.

"Ne yaparsam yapayım, ensemi asla öpemeyeceğim!"

Bu nasıl olabilirdi? Bana aitti orası, benim ensemde! Ama dudaklarımı oraya gömmemin hiçbir yolu yoktu, asla da olamayacaktı. Bana ait olup yalnızca başkalarını nın erişimine bahşedilmiş zevklerden biriydi; ensemi öpücük.

Oturup sakinleşmeyi denedim. Bir zaman sonra sakinleştim de. Güneş alçalıp gökyüzü lavanta bahçesi rengini aldığı anda, aklımdan şu soru geçiyordu: Bana ait olup başkalarının elinden gelecek kurtuluşlarım da olabilir miydi? O ana dek, böyle acınası bir düşünceye boyun eğmeyi aklımdan bile geçirmezdim.

Hani bazı fikirler tepeden inmiş gibidir. O fikirlerin nereden aklımıza düştüğünü tam olarak bilemeyiz. Başımıza gelenler, o fikirlerin taşıyıcısı konumundadır. Tıpkı ensemizdeki öpücük gibi, aynı anda hem bizden hem bizden olmayandır. Sonra o fikir bütün benliğimizi ele geçirir. Hayatımızı farkında olmadan o fikrin etkisinde yaşamaya başlarız.

*Bana istemeden
kötülük edeceklerini
öğörece kadar
sevmişler beni.
Öyle sevilesiyiz ki;
sen ve ben!*

İşte, ensemble öpücüğün benim için ifade ettiği tam olarak buydu. Öpüktükten yola çıkarak haksızlığına kör gözle inandığım insanların gerçekte haklı olduklarını keşfettim. Yanlış olan bendim. Oysa insanlar ne bilecekti ki? İnsanlar ne anlardı? İnsanlar, şu kendi fikirlerini oluşturmaktan bile aciz, maymunlarıncı gibi taklit yeteneğinden fazlasına sahip olmayan acizler ordusu... Siz ne bilirsiniz ki?

Biliyorlarmış. Bir halt bilmeyen benmişim, onlar doğruyu söylüyormuş. Bana dair o en derin, en gizemli gerçeğin farkına onlar varmış. Bezelye tanesinden haberdarlarım. Sadece onun varlığını nasıl ortaya koyabileceklerini bir türlü bilememişler. İncinmemden korkmuşlar. Bana istemeden kötülük edeceklerini öngörecektik kadar sevmişler beni. Öyle sevişiyiz ki; sen ve ben! Oysa uzun zaman boyunca en kibirli hâlimle ben, beni herkesten iyi bildiğimi sanarken...

Bu olay, geleceğimden bana ulaşan bir mesajdı aslında. Kurtuluşuma giderken doğru adımları atmakta olduğumu bana hatırlatan bir kod, sadece benim gibi şanslı olanların yaşayabileceği türden bir yıkımın, döngüyü kırmalarına yarayacak mucizevi bir darbenin habercisiydi. Konforlu köşe kapmacacılık oyununda uzmanlaşmış olanlar için korkunun tanıımıydı aynı zamanda. Ne de olsa, her çöküş korkutucudur. Yeniden inşa olmanın tek yolu olmasına rağmen.

Sonra Baal'le karşılaştım. Şu kötülük tanrısı olan. Önceleri bunun tesadüf olduğunu sanıyordum ama... Esasen, kurduğum hayalin gerçekleşmesi, bir ifritin bedeninde vücut bulmasıydı. Enseme öpücük olarak adlandırdığım talimat, onu bana getirmişti.

Beni görür görmez Baal'in gözleri irileşti, ağız sulanarak karşımda dikildi. Eli maşalıydı, varoluşuyla örtüşecek biçimde. Beni hiç bıçaklamadı, dövmeyi de. Onun arzusu, beni içten fethetmekti. Gözeneklerimden sızıp organlarımı parçalarken yüzüme gülmek gibi hainlikleri önemişiyordu. Bana gelince, gözeneklerimden içeri alacaksam bu bir tanrı olmalıydı. Bir kurban da kibirli olabilir, kurbanlığını layığıyla gerçekleştirebilmek adına.

İlk etapta zalimlik gibi görünebilir. Gerçekte, mutualist ilişkidir. Bir bütünleşme hâlidir, boşluk doldurma pompalarının karşılıklı olarak faaliyete geçirilmesidir. Gramsci haklı: "Rıza olmadan tahakküm olmaz." Sonuç itibarıyla, onun tanrılığıyla benim kurbanlığım tenimin altında kolayca birleşiverdi. Baal'le tanışmış olanlar, onunla yenme-yenilme hari-

cinde bir ilişki kurulamayacağını bilir. Bir kez el sıkışmaya görün, kendinizi bir anda kanlı bir savaşın içinde bulursunuz. Ben de kurbanlığımın gereği olarak, ondan kaçmak yerine, savaşın kollarına bıraktım kendimi.

Yenilgi üstüne yenilgi aldım. Baal'in zafer nidaları kulaklarımı sağır edecek kadar güçlüydü. Fakat öyle kusursuz bir kurbandım ki, en tiz sesleri bile duymazdan gelebiliyordum. Hatta bazen onunla dans ederken buluyordum kendimi. Tenimin altında elele verip yenilgilerimi kutluyorduk.

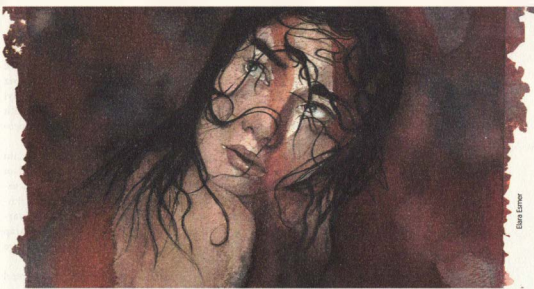
Saldırıların sonu geleceğe benzemiyordu. Cehennemin sonsuzluk olduğunu gördüm. İyi ki ölüm var, diyerek ölüm düşünce sarıldım. Talihsizlik bu ya, Baal'in beni öldürmek gibi bir niyeti yoktu. Darbelerinin şiddetini ayarlamakta öyle ustaydı ki... Ölmeye en yakın anlarımda, nefeslenmeme izin veriyordu. Böylece bir sonraki saldırısında benden koparabileceği bir şeyler bulabilirdi. Ne var ki, beni öldürmeyi göze alamaması Baal'in tek zaafiydi.

Biriyle yeterli süre boyunca savaşırırsanız, er ya da geç, onu yenme ihtimali gözünüzde canlanır. Yenilgilerinizin devamlılığı, sizi kurbanlığınızı kabullenmekten kurtarıp yenmek için savaşmaya teşvik edecek tek güçtür. Baal, beni uzun süre hayatta tutarak, onu yenme ihtimalimle yüzleşmemi sağlamış oldu. Farkında olmadan, bana bezelyenin varlığını fısıldadı.

O an, silüetini belirdi aramızda. Baal seni göreiniyordu ama o sendin, çocukluğum. Elin cebindeydi. Parmaklarının arasında çevirip durduğun şeyin ne olduğunu gayet iyi biliyordum: Takılı kaldığım o an. Çocukluk yönergem. Pürüz. Bezelye tanesi.

Senin gözlerinden Baal'e bakıyorum şimdi. Her an değişiyor, farklı bir acının biçimini alıyor. Acılarımızın. Sen hiç korkmuyorsun. Baal de senin karşında çözülmeye, silikleşmeye başlıyor. Ellerimi omuzlarına koyuyorum. Giderek sana yaklaşıyorum. Başının arkasını görüyorum önce. At kuyruğu yaptığın saçların, enselele birleştiği noktada sırtını işaret eden bir ok biçiminde. Teninden içeri süzülürken ensene bir öpücük konduruyorum. Kalplerimiz, ciğerlerimiz, organlarımız birleşiyor. Ellerimiz birleşiyor. Avucumuzda bezelye tanesi.

Annemin bizi uzaktan seyrettiğini fark etmemişim. "Ama anne neden bu kadar esirgeyiciydin?" diye sormadan edemiyorum. Omuzlarını silkerken gülümseyip, beni yanına çağırıyor. Annemin kolları gerçekten de pamuktan yapılımsı.

Elara Ermer

Nazlı Başaran

BEKLEYİŞ

Kaçınılmaz son yaklaşıyor,
pencerenin dibindeyim.

Bel aşağı sarkmış bir heyecanla,
senin için mevsimleri sıraya diziyorum.
Kalbimin ortasında koca bir yılı ufaladım,
kurumuş çiçeklerimi sabırla suluyorum.
Bu ev daha fazla kaderden dem vurmeyecek,
Senin için sokaklara başkaldırıyorum.

İnsanlar da sanıyor ki;
En büyük acı kendilerinininki
hatta en şiddetli baş ağrısı onlarda,
en derin bıçak izine onlar sahipler.

Sanıyorlar ki;
Tek onlarınki baş edilemez bir kavga.

Zafere bir tek onlar hasret,
kaldırımları öfkeli adımlar yumrukluyor,
hiçbir ses bir başka sesi tanımıyor,
ben ise senin için barış şarkıları söylüyorum.

Saat dokuzu dokuz geçiyor.
Yoklukta susuz günlerim oldu, oluyor.

Saat dokuzu hâlâ dokuz geçiyor
Anahtar deliğinden bağıriyorum dünyaya;
-“Bakın nasıl da göğüs kafesimi parçalayan
bir acı taşıyorum burada!”
Onlar, kulaklarını tıkıyor.

Gelmediğin geceler karşıma geçmiş gülüyor,
Bilirsin benim evin duvarları hep konuşur,
Bak yine konuşuyor.

Herkes hep bir ağızdan bağıriyor
Ben ise senin için susuyorum.
Susunca, vicdanın başına leş kargaları doluyor.
Boşluklar yarıklara benzer,
Sen ise şehrin kalabalığına.

Kendi yalnızlığıma kucak açmıştım
ama oturduğün koltuk ortadan ikiye yarıyor.

Düşecek gibi oluyor kalabalık,
dünya duracak bir dize sonra,

Bir cümle dahayazsam,
Karanlığa gömülecek apartman önleri.

Gözlerimi alıyorum avuçlarıma,
pencerenin dibindeyim diyorum
Saat dokuzu on geçiyor.

Merdiven boşluğuna bakarak
okuduğum her cümlemin altını senin için çiziyorum.

Korkma bu bekleyiştin,
insan ölümü de böyle bekliyor.

Dilimle rüzgâra dokunuyorum,
zihnimde yendim katilleri.

Korkma sevgilim ölmekten,
Ben senin için yeni dünyalar biriktiriyorum.

BOZCAADA

Elleri ceplerinde vapurdan iniyor. Sanki ilk seferi yakalamak için koşarken soluk soluğa kalan o değilmiş gibi sakın. Kalenin yıkık surlarının ardından sahipsiz bir at ona bakıyor. Hava kuru ve dingin. Öğle vaktinde güneşin kavuracağını çok iyi biliyor. Biraz ileride uzun bir yol var; dik yokuşu arnavut kaldırımlı. Şimdilik iki katlı evlerin gölgeleri üzerinde. Yolun sonuna vardığında tuğlaları kararmış, küçük pence-releri demir parmaklıklı bir şarap evi olmalı. Oraya yürüyor.

Sen bir sabah oradan geçmiştin, o ise omzuna çarpan adama dönüktü. Adam hiç umursamadan karşı kaldırıma koşmuştu, o ardından bakmıştı sinirle. Sonra adam bir süre yanında yürümüştü, sen fark etmemiştin. O da zaten bu adamla olan mese-lesindeki küçük rolünü hiç öğrenmemişti. Aklından anılar geçiyordu. Arnavut kaldı-rımları bir bir tırmanıyordun. Onun adımlarının ardında sen ayak izlerini bırakıyo-rdun. Yanından geçen insanlar sonra onun yanından geçiyordu. Sen bir akşam o şarap evinde oturmuş yalnızlığa övgüler diziyordun. Gülüyordun, şarabından içiyordun ve şaraptan hiç anlamıyordun.

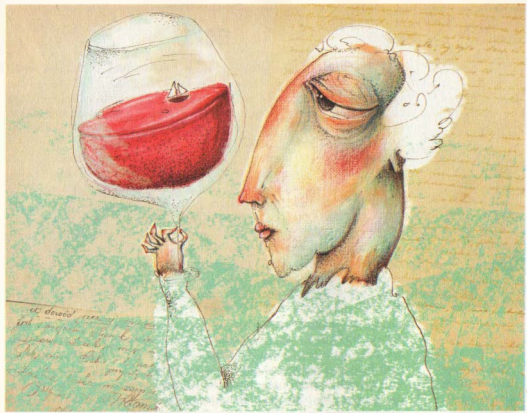
Yol ikiye ayrıldığında bir süre duruyor. Rum mahallesinden yeni pişmiş reçel kokusu burnunun ucunda. Kapılarının önlerine koydukları küçük masalarda kah-valtılıklar... Yürüdükçe terliği şıpırdayan küçük bir kız geçiyor yanından. Burnunda sümükleri kurumuş iki kedi onu takip ediyor. Yaz mevsiminde bile akşam esintiyile köktüğünden bu adadaki bütün kediler hasta. Diğer tarafa yürüyor gelişigüzel. Yer değiştirmek onun için çok kolay. Karşısına çıkacak her ne ise görmek, tanımak, bil-mek istiyor. Ama ardındaki korkutucu bağlılık onu aniden uzaklaştırdığında müm-künse ilk sefere yetişmek için şiddetle koşuyor. Sonunda soluklarını dindirmeye uğra-şan o değilmiş gibi sakın. Uzaktan zor seçebildiği deniz feneri açıklıkta sessiz sedasız duruyor. Daha önce oraya gitmişti.

Sen bir yaz günü gün batımında tepedeki rüzgâr güllerinin yanına gitmiş-tin. O gün uykunu getiren hafif bir esintiye yakalanmıştın. Rüzgârgülleri kıpırda-mamıştı. O karşı koyun ilerisindeki deniz fenerine uğramıştı. Yanında kimsecikler yoktu. Sen arkana rüzgârgülleri alıp kalabalıkla karşıda duran deniz fenerini izle-miştin. Ayaklarının altındaki uçurum seni korkutmuştu. Ölüm fikri çöreklenmişti aklına sonra geçmiştin kısa süren her şeye üzülmüştün. O deniz fenerine sırtını yas-lamıştı. Önünde duran manzaraya bakıp her güzelliğe çok yakın olduğunu hisseder-ken güneş arkasından batmıştı. Ellerin deniz fenerinin ışığında gezmişti, samanyolu üzerindeydi, saçlarının arasında kum taneleri vardı. O gün sabah olsun istememiş-tin. O ise çoktan gitmişti.

Biraz sonra karşısına küçük bir manastır çıkıyor. Önünde duran ağaçlar uzun ve yaşlı. Hemen ardından sırtı ona dönük olan kadının taş duvara beceriksizce tut-turulan haça baktığını görüyor. Sabahın bu saatinde ancak bir mucizenin gerçekleş-mesi için gelmiş olmalı. O mucizelere inanmıyor en fazla müthiş bir rastlantı oldu-ğunu düşünür. Kadını rahatsız etmemek için çok durmadan devam ediyor. Yürüdükçe sokaklar kalabalıklaşıyor. Hava daha da sıcak. Kilise çanının etrafında uçan martıları izliyor. Yol aşağı salhaneye uzanıyor, arkası koskoca dağ, önü uçsuz bucaksız deniz. Buradan bakınca kale sağında kalıyor.

Sen salhanenin önündeki kayalıklarda oturmuş önünden geçen kayıkları izler-ken bir dilek tutmuşsun. Hâlbuki dileklerin gerçekleşmediği zaman yıkıldın ve olma-

*Ayaklarının altındaki
uçurum
seni korkutmuştu.
Ölüm fikri
çöreklenmişti aklına
sonra geçmişinde
kısa süren her şeye
üzülmüştün.*

Zübeyde Öztürk

dık bir umutsuzluğa kapılırdın. Yanında uzanan yokuştan o inmişti. Güneş gözlerini rahatsız ettiği için uzağa bakamamıştın. Ayakların soğuk suyun içindeydi. O arkanadaki sandalyedeydi. Sana bakacak gibi olmuştu, saçların rüzgârdan yüzünü kapamıştı. Balık restoranlarını dolduran insanların seslerini duymuştun. Koşları terk etmenin vakti gelmişti. Veli Dede'den bademli kurabiye kokuları yükselirken o Çınaraltı'nda kahve içmeye karar vermişti.

Deniz dalgalarını yollara savururken kıyıdaki kafelerin yanlarından geçiyor. Bir sonraki sabahı Beylik Koyu'nda karaya oturan geminin gölgesinde geçirmeye niyetli. Gün doğarken dünyanın tek huzurlu yeri burasıymış gibi... Ona bir de bu gemi eşlik eder. Çıplak sahilin üstünü bir örtü gibi çevrelemekte. Eğer giderse geçirmişten bir gölge geçecek yanından. Sana benziyor, sen oradaydın geçen. Ayağına kum zambakları değmişti, yanlarında oturup dinlenmiştin. Sakin ve dingindi her şey. O da böyle hissedecek bunları bilmeden.

Şimdi sen akşam olmadan karşında duran kaleyi seyre diyorsun, içerisinde sahipsiz bir at geziniyor. Bir sonraki seferde limana bir kalabalık incek. Ada tıklım tıklık olacak. Seninle onun arasına onlarca insan dolacak. Güneşin ısıttığı havayı denizden yükselen kuvvetli bir rüzgâr dolduracak. Yanık tenli kalabalık üstlerine kalın şallar örtecek. Gördüğün çehreler onu teğet geçecek. Sen son seferle bu adadan gideceksin. O Çınaraltı'nda son yudumunu içerken senin vapurunun düdüğünü duyacak. Bozcaada'da yine gece olacak.

*Bir sonraki sabahı
Beylik Koyu'nda
karaya oturan
geminin gölgesinde
geçirmeye niyetli.
Gün doğarken
dünyanın tek
huzurlu yeri
burasıymış gibi...*

ESKİ

Tahul ambarına inen köhne merdivenlerin gıcirtısı beni çocukluğuma sürükledi. O zamanlar içinde ne olduğunu bilmediğim, tanımadığım koca koca çuvallar vardı, bazıları yırtılmış, kimisi yarıya kadar boş ve tozlu çuvallar. Ambar küçük ve karanlıktı, şimdi bomboş bir mezarlık. Sıcak bir Ağustos vakti bu ambarda gezinirken çatlamış tuğlalardan süzülen tozları izledim. Eski ile yeni arasındaki bu çekişmeden arta kalan şey bir avuç tozdu

Ağaç ve kerpiçten örülmüş, kısmen yığma tuğlalarla sağlamlaştırılmış beyaz boyalı, pervazları turkuaz mavisi iki katlı bir evdi ve yüksek girişin üzerinde ufak, kimsenin çıkmaya cesaret edemediği ağaçtan bir balkon vardı. Balkon, ninem ile dedemin yatak odasına aitti. Her zaman merak ederdim, balkondan bahçeyi izlersem ceviz ağacının tepesinde saklanan sincapları görebilir miydim? Yüzümde sıcacık bir gülümseme, içime çökmüş bir is ve yıllar önce aynı merdivenleri büyük bir hevesle çıkan çocuk, hiçbir şey değişmemiş. Yatak odası boş ama perdeler hâlâ asılı, sanki ninem ve dedemin kokuları sinmiş bu kasvetli odaya. İçime çekiyorum kokuyu, merakla odanın her bir köşesine bakıyorum. Uçta duran ve daracık kapısı olan bu fransız balkonuna yelteniyorum. Kapıyı araladığımda yemyeşil bir tabiat karşılıyor beni. Eskisi gibi düzenli değil, doğa burayı ele geçirmiş, yola paralel uzanan avlunun önünde erik, şeftali, karadut ve incir ağaçları sıralanmış, hâlâ buradalar; ceviz ağacı heybetinden hiçbir şey kaybetmemiş, hemen yanında ona arkadaşlık eden genç karaağaç boy atmış ve ona yetmişmiş, dostlukları baki kalacak. Aşağıda, sıcak yaz aylarında çimlerin üzerine kurduğumuz bez çadırın belli belirsiz izleri hâlâ orada. Serin gecelerde annemle sarılarak uyuduğumuz çadırın tavanında bu ağaçlar sokak lambasından yansıyan ışıkla birlikte grotesk figürler oluşturur ve rüzgârla dans ederlerdi. Gri renkli bir tavşan uzun çimlerin arasından hızla koşarak köhne ambara giriyor, buradaki hayat artık onlara ait ve ben bir yabancıyım. Bahçe kapısının girişinde bulunan su kuyusuna iliştiriyor gözüm, kuyular beni hep korkuturdu. Kuyulara düşerek boğulan çocukları düşünürdüm, bazen de kuyunun avlusundan aşağıya doğru kafamı uzatır hiç hareket etmeyen karanlık su yüzeyinde beliren yansımamı izlerdim. Büyük girişe doğru yönelip merdivenlerden aşağı indiğimde mutfaktan sızan gün batımının kızıl rengi beni buyur etti. Bayramlarda toplanıp otuz, kırk kişinin mutfağı, büyük giriş ve bahçeyi doldurduğunu hatırlıyorum. Hep birlikte yenilen yemekler ve ziyafetler. Sanki her şey çok çok eskide, derinlerde kalmış ve pas tutmuş. Mutfaka adımlımı atıyorum ve ninemin tarhana çorbası kaynatıp bana vereceğini hayal ediyorum. Bir kaç dilim odunda pişmiş köy ekmeğini kuzinenin üzerinde ısıtıyorum. Otlığa bakan pencere kenarındaki eski minderlerde uyuklayan kedileri hatırlıyorum. Evin içinde başıboş dolaşan kediler. Hiç kimsenin onlara karışmadığı, onların hiçbir şeye karışmadığı muhteşem bir tabiat. Belki de tarlada geçen yoğun bir günde evi bekleyen bu hayvanlardan başkası değildi. Tozdan renkleri seçilmeyen minderlerin üzerine dizlerimi koyup pencereye doğru eğiliyorum, kollarımı pencere kenarına koyarak başımı ellerimin arasına alıyorum. Çocukken hep böyle yapardım. Yemyeşil çayırda inekler otlardı, annem az ilerideki bağda ıspanak ayıklardı. Tavuk kümesine uzanan merdivende tünleyen ya da aheste aheste kümese girip çıkan tavukları, horozları izlerdim. Dedem traktörü çalıştırır ve boş römorku peşine takardı. Bazen bana seslenir ve ağır bahçe kapısını sürmemi isterdi. Küçükük ellerinle biraz zorlanarak iterdim

*Sanki her şey
çok çok eskide,
derinlerde kalmış
ve pas tutmuş.*

demir kapıyı. El sallayarak giderdi dedem, bense bir iş yapmanın verdiği mutlulukla dolanırdım etrafta. Eğer traktör yerinde duruyor olursa gider oturdum üzerinde, onu sürdüğümü hayal ederdim, traktörün sesini taklit ederdim "tor, tor, tor, tor...", vitesle oynar, direksiyonu zar zor çevirir ve ön tekerlerin sağa sola dönerken ezdiği çakıl taşlarını izlerdim. Buzağılar ahırdarken yanlarına yanaşır, severdim onları. Hele bir tanesi vardı ki süt beyaz, üzerinde bir tane bile siyah leke yoktu. Dedem, "Bu senin buzağın işte," demişti, "sen nereye o oraya." Çok yaşamamıştı yavrucağız, ömrü kısaydı. Onunla çayırlarda koşmak isterdim hâlbuki. Bu bana hayatın ne denli kısa olduğunu anımsatırdı her defasında.

Gün batımında geriye dönerek son bir kez baktım çocukluğuma. Bir kaç gün sonra her şey yıkılacak, sonsuza dek kaybolacaktı. Bir kaç adım attım, ardından yere kapaklandım ve ağladım. Kolay değil, bir anda yitip gidiyor her şey, sen gözünü açıp kapayınca dek yok oluyor.

Betondan, çelikten ve plastik çiçeklerden ibaret hayatıma doğru yol alıyorum asfaltta. Oysa, otoban kenarına serdiğimiz kabak çekirdeklerini izlerken çıplak ayakla yürümek isterdim bu yolda. Tepedeki güneşin beni ısıttığı, yüzümü esmerleştirdiği ucsuz bucaksız görünen dağların ardında son bulduğu günlerde yeniden çocuk olmak isterdim. Uzun tarlaların ortasında gölge eden cılız bir ağacın altında sıcak ekmeğin ve az önce toplanan taze domatesin tadını almak, mısır tarlaları arasında kaybolmak isterdim. Ninem ve dedeme sarılıp onları sevdiğimi söylemek isterdim. Bunu yaptığımı hiç hatırlamıyorum. Ve ben inançsız biriyim, her şeyin ölerек sonsuza dek kaybolduğunu düşünürüm. Çocukluğumun sonsuza dek kayboluşu gibi.

Şimdi garip bir çölde gibiyim, üzerimde akbabalar ve bitmek tükenmek bilmeyen koşuşturmacalar ve sürekli olarak bana yaşlandığımı hatırlatan bu manzaralar, sanal gerçeklikler. Yaşıyor muyum? Emin olamıyorum.

Ama ben geriye dönmek, uçurtmamı alıp çayırlara çıkmak, süt beyaz buzağımla koşmak, koşmak, koşmak istiyorum. Hepsini bu.

*Tepedeki güneşin
beni ısıttığı,
yüzümü esmerleştirdiği
ucsuz bucaksız görünen
dağların ardında
son bulduğu günlerde
yeniden
çocuk olmak isterdim.*

KOSTÜMCÜ'NÜN YARIM KALAN HİKÂYESİ

Bugün fotoğraf çekmek için, İstiklal Caddesi'ndeki Suriye Pasajı'na gittim. Bir mimar arkadaşımın ricası üzerine oranın üst katına çıkıp köprüden hanın iç kısmını çekecektim, köprü'nün diğer tarafında "Karnaval Vitriini" adında binbir çeşit maske ve kostüme sahip İstanbul'un en büyük kostümcüsü karşımda duruyordu. Elinde sönmeye yakın sigarasıyla kapının önünde mama kabına su dolduran bir kadın vardı. Böylesine çlgün bir dükkânın sahibi kesinlikle bu kadın olmalıydı; yaşı hayli geçkin gözüküyordu ve kafasında tuhaf bir şapka, dudagındakıpkırmızı bir ruj ve yanında da duman rengi bir kedi vardı. Yapacağım işi yarım bırakıp hemenoraya doğru ilerledim.

Yavaşça içeri girdim ve sanırım kısa süreliğine akıl tutulması yaşamıştım çünkü içeride fotoğrafçılık gereken çok malzeme vardı ki hangisinden başlayacağımı bilememiştim. Kadının kafasındaki şapkadaki ziyade kıyafetleri de sıra dışıydı. Bir kare çektikten sonra kadına doğru baktım o da kafası ve eliyle fotoğraf çekmeme devam edebileceğimi onaylamış oldu. Pek konuşmayı seven bir kadın olmadığını ve bir an önce ne fotoğrafı çekeceksem çekip çıkmamı beklediğini hissettim ve ayrıca da böyle bir kadının kesin ilginçbir hikâyesi olduğunudüşündüm. Yahu bu kadar çok kısa sürede hem düşünüp hem de hissedecek şeyler bulmuştum yine... Fotoğrafları çekip tam çıkacaktım ki kadın bir kostümcüde aradığım şeyin ne olduğunu sordu. Benimle konuşmak için atılan bu adımı güzel değerlendirdim ve onun hikâyesini söyledim. Sanki bu kadar zaman bu sorunun sorulmasını bekliyormuş gibi başladı anlatmaya...

Melena'nın annesi Rum, babası da İspanyol kökenli biriymiş ve kendisi İspanya'da doğmuş. Annesi aldatıldığını öğrenince, Melena 15 yaşındayken beraber Türkiye'deki akrabalarına gelmişler. Daha ufak yaşlarda bir moda tasarımcısı olmak için hevesliymiş. 20'li yaşlarının daha başındayken annesinin Rum akrabalarının Ermeni tiyatrocusu bir tanıdıkları varmış. Kadın, bunları anlatırken aynı zamanda da şarabını yudumluyordu. Kendisi İspanya'da doğmasına rağmen bir daha oraya ayak basmamış.

Sohbet arasında yudumladığı şarabın şişesi de kadehinin yanında duruyordu. Sanırım biraz meraklı

olduğundan şişenin üstünü okumuştum. Büyük harflerle "Torres Coronas" yazıyordu. Bana da ikram etmişti fakat teşekkür edip hikâyesini merakla dinlemeye devam etmeyi tercih etmiştim. 30'lu yaşlarının sonunda olan tiyatrocusu Hagop, cemaatin gözde erkeklerindenmiş fakat çapkın biri olduğunda da pek evlenmeyi düşünmemiş.

O dönemlerde tiyatrolara kostümcü bulmak zormuş, yurt dışında eğitim görmüş modacılar pek sahne kostümü dikmeye yeltenmezlermiş. Melena, eği-

Burhan Şimşek

tüm görmemesine rağmen çok yetenekli bir terziymiş ve onu işe almışlar. Anlattığı hikâyeyi bir anda kesipbana baktı ve gözünden istemsizce dökülen yaşları silip gülererek dedi ki: "Devamını bir daha gelişinde anlatacağım." Bunu duyduğumda büyük bir hayal kırıklığına uğramıştım. Sonra da sözlerine şunu ekledi: "Sana yaşadıklarımı anlatsam aklın durur, bak karşıdaki kafasında şapkası olan cansız bir manken duruyor; o bile benden daha mutludur," diyerek iç geçirdi. Ben de kapıdan tam çıkarken o cansız mankeni çektim. İnsanların hiçbiri en mutsuzu bile çocukluğunda yaşadığı mutlu ufacak bir gününü hatırlamıyor veya göz ardı ediyor; bunun nedeni ise hayatında yaşamış olduğu mutsuz anıların çok sayıda olmasıydı. Büyümek, hissedilenleri anlayıp belli anımlar yüklemek ne talihsiz ve acı bir şey...

*İnsanların hiçbiri
en mutsuzu bile
çocukluğunda yaşadığı
mutlu ufacak bir gününü
hatırlamıyor veya
göz ardı ediyor...*

NumanÇakır

ANNEM

Üstümde tütsüler yaksa da annem
Babamın pantolonlarını giyerdi kollarım
Her odada yalnızlar ölürdü geceleri
Ranza demirlerine bağlı radyo antenleri
Antenlere bağlı kurdeleler olurdu
Hep aynı frekansta üşürdü annem
Kolları birbirine bağlı salonların dışında
Islak havlulara yatardı yüzüm
Lavaboların derin çukurlarında
Geceleri odamın içinde yarım ay büyüttü
Perdeler söndürdü sarı ışıkları
Sokağın çıt sesi gelirdi balkonuma
Annem hep bu saatlerde ölürdü
Gözlerimin gördüğüne inandığım bir gün
Annemi gördüğüme de inandığım gün
Kordon bağımı ayaklarıma giymiştim işte
İşte o gün annemi uğurlayıp odasına
Odamda iyileşmişim kendi kendime
Ben geceleri sevmediğimi söylemişim
Bir dost toplantısında
O dost toplantısında aplikler patlamıştı
Kör çocuklar sıçramıştı odadan
Sonra gırtlığıma kadar acıya batmışım
Bu benimson değilbatışımı
Oysa annem hep söylerdi
Üzerine kahrı diyerek

Bahri Butimar

DÖNÜŞ YOLCUSU

anne ben geldim
yavrunun karnında sızı
kalbinde ağrı
beyninin her kuytusunda karıncalar koşuyor,
alazlanmış şahdamarı
yine eskisi gibi başucumda bekle
tertemiz bir bez ıslatıp alnıma koy
geçer, düşer bu ateş, diyemiyorum
yok! yüzüm yok anne
"ne bu hâl?" dersin
konuşacak sözüm yok.
anne ben geldim
yalancı nasılsınlardan kaçıp
sözde iyiyimlerden kapına vardım
yıllardır olmayacak rüyalara aldanıp
şefkatine muhtaç kaldım
bir sırda geldim anne
bana bir şey sormadan
anlat, demeden
içimde yıkılmış her yanı
kopmuş her dalı,
hepsinden mühim olanı
kırılmış ruhumu onar.
anne ben geldim
göğsümde yumruğumun mührü taze
her adımda tökezlemiş ayaklarım eşiğinde,
zulme uğrak kalbim kapında bekliyorsüte
öksürüyorum ara sıra
belkiiçimdeki sır da sızı da...
öksürüyorum anne
aç kapıyı gireyim yuvama
girer girmez kapı pencereleri yine kapatırsın
kötülükle yoğurulmuş hayatı dışarda bırakırsın.
anne ben geldim
dönmek istemiyorum tekrar
döneceğim yerde insanlar soğuk
vicdanları kuru
gözyaşları yağmurlarda saklanırken
bakışlar boşluğa asılıyor vicdana karşı,
havaalar ısınsa bile insanlar hep aynı kalıyor
yanından harici her yer uçurum
kalbimle merhametine tutundum
izin verme olur

YAPIŞKAN PARK MANİFESTOSU

Yapma Asiyе. "Biz ayrılamayız," deme lüksüne elbet sahip değіlim. Fakat cep-lerimde kalan hüznün kırıntılarının senden büyük alacağı var. Yapma Asiyе. Bu ıssız tufandaki büyük yangının başrolü benim. Buralara uzun yollardan geldim. Yolum sonunda çıkmaza ulaştığımda ismini haykırdım, duymadın. Ayakkabılarının bağcık-larına kırıkkırlerimi döktüm birkaç yıl önce. Yine de yapma Asiyе. Ben kör topal bir dilenci olmaya geçtiğimiz sene razı geldim. Sürüklenmek yormaz beni fakat bilirsin her kasım yağmur yağar burada. Ama korkuyorum. Sensizlikten değil, Yeşilova'nın sessiz bir sokağında üşümenden korkuyorum. Bu güneş yanıltmasın seni Asiyе, ben her sabah martılı vapurun ışıklarıyla aydınlanıyorum.

Elime kılavuz diye aldığım mektubunu kokun terk etmiş günler önce. Sen-den çok büyük alacaklıyım Asiyе. Saçlarının dökülmesine müsaade edemem. Karan-lık bir evde rakamlarla oynamakla meşgulüm. Koleksiyonumu genişletmek canımı yakıyor elbet fakat sancımın sebebi o malum apartman yalnızca. Asiyе, yapmamalısın. Üzerine seni kusmak istemem. Elim kolum hareketsizliğe mahkûm edilmese gelir-dim peşinden. Uğruna gökkuşakları çizer güzelliğinden yeni bir renk bulurdum. Bir ormanı yeniden doğurur, Orta Doğu'nun tarihiniyeniden yazar, kötülerin peşini asla bırakmazdım!

Bak, uzandığım minderimden nergisler filizleniyor işte. Seni kusmak iste-mem Asiyе. Sana sebep bahçemde çok yer verdim fakat koşmamamı bu hırçın yol-lara sebep göstermenizin art niyeti nedir? Elim kolum bağlı olmasa, güller döktüğüm yolundan işçiler ekmek çıkartmasa, sulak iklimlerdeki yalnızlık yaygın olmasa ve söz-lerin gök üzüne yansımasa... Ah, yansımasa... Ben sana övgüler dökmekle yükümlü bir süvari olmasam ve pencerelerin diplerine melodiler bırakmasam sana koşmak ister-dim. Peşinden. Kapıları yalnız başıma açmak, hırsızları cezalandırmak ve insanlara sevgiyi aşlamak bile isterdim

Yapma Asiyе. Eylül geliyor görmüyor musun? Bu bahar bize pek öfkeli niha-yetinde. Bilmek zorunda olanların bildiği sokak ortasındaki Yapışkan Park'ta üşüme-miz gerek, bilirsin. Ama yapma Asiyе. Sana muhtaç değilim ancak gökyüzün beni bekler. Kalemimdeki renklerin kör olduğunu dün öğrendim. Sen de bilseydin bunu. Ah, sen de bilseydin... Elim kolum bağlı olmasa, asfalt denilen illet yolları böyle süs-le-mese, bilirsin, nergislerin ömrünü uzatırdım. Mutsuzum ancak Yeşilova'nın ıssız kal-dırımında üşümüyorum. Yapma Asiyе. Haberin yok, o kaldırımında ağlamışlığına seki-zinci kez âşk olmuşluğum var. Anılardan söz edecek kuvveti bulamam kendimde fakatiçimde meşrutiyeti bekleyen kimsesiz bir ülkenin hasretivar

İtiraf etmem gerek Asiyе, bizi gerçekler kurtaracak. Yapışkan Park'ta kulağına fısıldamam gereken bir cümle var. Sevgimi üstüne kusmak istemem Asiyе. Rahatsız edersem seni geçmişe gidebilirsin. İntikamımızı alabilirsin o haziran ayından. Sen beni tanırısın Asiyе. Doğru bildiğim yoldan sapamam ben. Doğru bildiğim yolların sana ulaşması büyük bir paradoks. Ama bilseydin, ah, keşke bilseydin. İsmine yazdı-ğım rediflerin içinde kaybolan âşıkları bilseydin Asiyе. Ben sana çıkan bir yolda kay-boldum dün gece. O kopardığım gülü bilseydin, ah, bilseydin... Bir damla daha dökер-din sol gözünden ve elim kolum çözülür, yollar açılır, sana doğru koşmam için her koşul sağlanırdı. Ceketimi o art niyetli taksi durağına bırakır, öfkeli adımlarla gelirdim şehrine.

*Elim kolum
hareketsizliğe mahkûm
edilmese gelirdim
peşinden.
Uğruna gökkuşakları
çizer güzelliğinden
yeni bir renk bulurdum.
Bir ormanı
yeniden doğurur,
Orta Doğu'nun tarihini
yeniden yazar,
kötülerin peşini
asla bırakmazdım!*

Ezgi Karadağ

Benden haber alamaman neyi değiştirebilir Asiye? Kaygıların hâlâ yersiz. Bilirsin, arayış içindeyim yalnızca. Yapışkan Park'ta yan yana yazdığımız manifestoyu kendi gırtlığımızı parçalarcasına haykırmak için bir cesaret arıyorum dokuz aydır. Kolay yollardan geçmiyorum Asiye, sesinin tınısı hâlâ alay ediyor benimle. Güllerin dikenlerini seyreliyor, denizlerde bir şeyler arıyor, saç telinle konuşuyorum günlerdir. Hatta gökyüzünde öğelerine ayırıyorum cümlelerini bazen. Bilmen gerek, arayış içindeyim hâlâ. İhtiyacımız olan güce çok kırgınım. Bir umutla öylece aşık gözleyen, köşedeki nergis satan adama çok kırgınım Asiye. Seni tanımayan bu insanların, bana seni soran gözlerle bakmasının anayasanın hangi maddesinin kaçınıcı fıkrasında yeri var? Büyük alacaklıyım bu kurallardan Asiye. Seni saatlerce beklediğim güneşli banktañ büyük alacaklıyım.

Arayışım son bulsa ve elim kolum çözülse; yollarına ilkbaharı, sırtına mavi kazağı getirebilsem... Tüm yalanlardan arınabilsem ve koşar adım bir papatya beyazlığına içimi dökebilsem... Bu yolların hepsini aşar, kuşların tüm dengesini yerle bir eder gelirdim Yapışkan Park'a. Sen göremezsin belki, fakat, hâlâ bekleyenimiz oturur o kaydırakta. Şu arayışım bir bitse... Ah, bir bitse Asiye... Açlıktan nefesi koku her garibanı alır yanıma, koşar adım, şehirleri fethederek giderdim Yapışkan Park'a. Sana söylemem gereken birkaç cümle var Asiye. Yapışkan Park buna hazır. Yüzüm hâlâ oraya nazır. Haykırdım sana tüm Yapışkan Park Manifestosu'nu. Sana tüm kalbimi edebimle açar; haykırdım, "Geçmiş yakalamak için çırpınan bir balıkçı" gibi!

*Büyük alacaklıyım
bu kurallardan Asiye.
Seni saatlerce
beklediğim güneşli
banktan
büyük alacaklıyım.*

KÖR KUYU

"Besbelli bir kuyudan son kez çekilecek kovada suydun sen. Kovayı tutup kimin alacağını merak ederken..."

Korkma, kuyunun başında bekleyen, işte o benim..."

Seni bir kuyuya attıklarında dağlar bile oynamadı yerinden. Biliyorum, zordu bir insanın kendiyle yaptığı anlaşmasını hatırlaması. Bilmediği yoldan yürümeye çalışması da öyle. Yine de seni bir kuyuya attıklarında gece göğüs kafesine bulutun fazlaca ağırlaştı gri tonlarındaki haliyle çöktüverdi. Tam ipe elle-rini dolayıp bir ayağını kuyunun duvarına yaslayarak çekerken kendini gökyüzüne, kuşlar değildi ipini kesen, Veryansın eden uğultun kuyunun içerisinden duyul-madı. Bey diyordun arkalarını dönüyorlardı şehirde, eş diye sesleniyordun kalbini söküyorlar, kardeş dedi-ğinde aşlarını saklıyorlardı. Kör olabilmek ne müm-kün, bir kayanın içini oyarak 'Kör kuyu' adını verdin. Hâliyle kimsenin uğramasını dilemediğin kendi duanı bir kuyuda diledin. İnsan oyuna sığındığında, dağ-lara çarparak yankı yapan bir ses duyulur: "Seni öldür-meyen şey güçlendirir!"

Bana kalırsa acıtır, hem de çok acıtır sevgilim. İnsanın ruhunun derinliklerine en çok ne dokunur? diye sorsalar, dijital çağın tam da ortasına doğmuş sen ve ben derim. Hazmı kolay bir çağda mümkün müy-dük gerçekten sen ve ben?

Mümkündü elbette dağlara sere serpe uzanıp ağaç gölgelerinde elimizin üstüyle dudaklarımızın üze-rindeki sıcaklığı silmek. Yine mümkündü bir ağacın altında sen ve ben uzun uzadıya tut ki gitmediğimiz yerlerden bahsederken ardından telefon emisyonun-daki uygulamalardan oraları görmüş kadar olmasay-dık. Mümkündü Zerdüş bir kuşun arkasından bakar-ken: "Böyle kuş mu olur, Pinterest'imde daha iyisi var, bak!" demeseydin. Ağaç gölgeleri bizim için oturup soluklanmaktan, bir hayatı hezimetten ileri götüre-mememizin muhabbetini yapacağımız yerlerden iba-ret. Hatırlar mısın "Seçmek önemlidir" dediklerinde bir Facebook programı gibi türlü türlü benzerlerimi önüne çıkaran bir çağın ortasında etmişlerdi bu lafı. Gözlemleyip seçeceğin için storylerinden kur yaptılar sana. Fotoğraflarıyla ortak ne çok değeriniz oldu-ğunu gösterdiler hani. Daha doğrusu, "Seç beni!" dedi-

ler kan revan içinde devam eden bir yarışın ortasında. Hani sen kör bir kuyunun duvarına yukarıdan aşağıya süzülen nem damlalarını vücudundaki yaralara mer-hem olsun diye sürerken, Boomeranglarda ya kadehle-rini tokuşturdular ya da vücudundan bir parçayı kopa-rırcasına saf dışı bıraktılar, hatta sonra alıp başlarını gittiklerini bir tweette okudun ve gerisin geriye geri de döndüler. Yine de ağızlarını ayrılınca ya kadar gül-dükleri fotoğraflarını koymaktan geri de kalmadılar. Güneşli bir havada süzülürken, bir dala özlem duyu-yorken kanadının birini yırtarcasına çektiler hani.

Tek kanadınla kazdığın kör kuyuna bir avuç toprak da onlar attı arkandan. Sen yalnızlığına kör kuyu dedikçe, gözlerini zorla açmaya bile çalışmış-lardı gün aşırı yanına uğrayarak. Sessizliğin en derini kar yağarken kuyunun tam da ortasından şakaklarına süzülerek geçtiğinde, diğer dağın tepesinden ufakça bir tüy düşüverdi omzuna. Tam uzanıp tüyü kavraya-cakken fotoğrafını Instagram'a yüklemek için çekiver-diler elinden. Sense belki de en sevdiğin kitabın ara-sına yerleştirip bir bağ ağacının gölgesinde sayfalarını yanına kor, öylesine uyuya kalacaktın. Her kuyunun başından elini uzatana göğüs kafesinden çekildiğinde dışarıdaki dağların Himalayalar olduğunu düşünsen de Photoshop olduğunu ancak yanlarına vardığında anla-dın.

Korkma, insan kara bir lekeyi avuçlarında taşı-yacak kadar uzun yaşarmış sevgilim. Karla silsen git-mez. Kalple avutsan gitmez. Dünyanın en özel man-zarasına baksan gitmez. En fiyakalı yazılmış tweetiyle gitmez. Kendi yollarını yürürken sana öğrendiklerini anlattıklarında gitmez. Bir tek an ile gider sevgilim, onun da fotoğrafını yüklemesem ömür boyu yaşar.

Dijital bir çağda doğdum ama birlikte hiç fotoğ-rafımız yok. Yine de yıllar sonra bile sorsalar, yerden eğilip aldığım ufakça bir ıslak kum topuyla önümde duran sarımsak taşından yapılma bir kör kuyunun duvarına saç uçlarına kadar çizerim seni. Ve böylesi daha iyi...

Kuyunun alaşağı eden dehşetengiz bir renge bürünmüş olmasının hiç bir önemi yok sevgilim. Gök-yüzünün yeryüzünden daha iyi olduğu bir dünyada delikten yukarıya çevirirsen yüzünü göreceksin ki tüm dijital uygulamalar kaybolacak. Senin gönlünden uza-

nan bir ip bulutlardan bir tanesine bağlıysa eğer, söyle ki şirazine hangi fotoğraf kaydıracak?

Dijital çağın yanında başka bir hakiki dünyadan bahsetmek istiyorum sevgilim. Gayret etmek, kadrince; işyerinde, üniversitede, lokantalarda, en kalabalık kavşakların yol kenarlarında durup düşünürken bile... En büyük gayretin Instagram kullanmak olduğu bir çağın ortasında merak bu ya, büyük bir orantısızlıkla dünyanın bir ucundaki çocukları düşünür müsün? Bütün dünyada birbirini aynı nazarla sevemeyen cinsiyetlerin arasında bir ileri iki geri giderken o toprakta kız ve erkek çocukları, bir kadının nasıl görüneceğinden tut bir erkeğin noksansız olabilecek vücuduna kadar oya gibi işlenmiş bir çağda, sabah kahvaltısından akşam yemeğine kadar paylaşıldığında, sen geceleri göğsünde koca bir taşla uyurken şehri bir ucundan bir ucuna yürüyememiş olan çocukları anımsar mısın? Yürek ve üstüste dizili kalıplar birbirine zıttırsevgilim. Hayatın sakın, kolay ve dingin rüzgârının olmadığı bir kuyunun ikliminde, yakınındaki kadar uzağı da görebildiğin bu kadar mecra varken...

Senin kodlarına bağlı bir kuyu ipini ellerine dolayıp kendilerine doğru çekerlerken "Çok biliyorsun biraz dur lütfen," demeyi samimiyetlerinin bir gösterisi bile sanacaklar olacak etrafında. Alman için onların bütün sızılarını, önce kendi öğrendiklerini bir delikten siner bir bakışla ütleyecekler sana. Hatta bazen sebat ve boyun eğmek arasındaki ince çizgiye görünmez bir ip bile sececekler öüne. Ne incitir, ne acıtır, ne yaralar ne kanatır görünmez bir iple tutsak bile kalabilirsin bir o kadar. Tabii bir şarkıyla uyana-billirsin. Bir Spotify uygulamasından açacağın Hannah Williams, Another Sunrise şarkısını bu yazıyı yazarken dinlediğimden dahi olabilir. Başa sara sara dinlediğim bir kör kuyuda oturuyorum şu anda. Dinlediğin müziğe kimselerin "like" atamaması, "unfollow" edememesi bile güzel sevgilim.

Seni bir kuyuya atıklarında bırak dağların yerinden oynamasını, ses bile duyamamıştın hatırlar mısın? Hakikaten kuş bile ötmedi, dışarıdaki dağlardan birbirine çarparak sana tekrar dönebilen bir ses bile işitememiştin. Kesik tebessümle birkaç fotoğraf düşürdün sağ cebinde yarıp sönen telefonuna. Hadi şimdi sarımsak taşından yapılmış silindirik duvar yüzeyine birkaç çekmece yapalım ve her şeyi bu çekmece-nin içine koyalım. Ceplerinin tümünü karıştırıp eline gelen ne varsa doldurduğun içine. Biraz daha yakla-yalım arka ceplerden çıkanları ufak bir kâğıt parçası

dahi olsa çekip alalım. En uzak mevkiiye götürebilen herhangi bir uygulama olmadan düşlerini ne kadar uzaklara gidebileceğini deneyelim. Buna ek olarak gözlerini dahi yumabilirsin ve önce kendimde deni-yorum şu anda. Dünyanın bir ucuna gidemedi mesela benim aklım, yine de uzansan dokunabileceksin kadar yakında gözükün, Çin'den bile daha uzak bir yere gidi-verdi. Çekmecesine doldurabilecek pek de dijital çağ parçası olmayan Doğu köylerine.

Doğu'nun ücra ve soğuk bir yerinde iklimler değişmiyor mesela. Bir çocuğun parmakları kuyunun kenarını sarmaladığında bu çok katmanlı sorular bambaşka bir pencereden anlatılıyor. Bu bedenlerin biraz daha sahici biraz daha sakın, durgun olduğunu yaşına rağmen yüzünden hemen okuyuveriyorsun. Tarlayı sürerken, topladığı mahsülleri sepetinde yol boyu bira-zını düşürerek taşırken, okulunun ilk günü yüzüne önce hafif bir tebessüm yerleştirip dağ yoluna ken-dini vururken görebiliyorsun onları. Bir defter çıkarıp torbasından kaleminin ucunu bastıra bastıra yüzü sayfalarına pek bir yakınca dururken kırılırsa kalemini değiştirmediyiğini, çocukluğun belki zor ama insanlı-ğın ne denli ileri olduğunu bir parça olsa gözlerinden oracıkta okuyuveriyorsun. Ortak bir vicdan geliştire-bilmek için sessiz bir anlaşma var onların aralarında. Pek çekimser, saçları örgülü genç kızları, gülümseme-leri arasında hiçbir fark göremediğiniz erkek çocuk-ları...

Akıllara durgunluk veren oyunlardan uzakta köye hangi kitap gelirse kolunun altına yerleştirip sırtını çömelerek bir okul duvarına yaslayanları... İçin-den gülen çokça insan var bu topraklarda. Cam gibi kırılıp dağılırsa yerine diğer köşeden arkadaşı koşan çocuklar...

Bir yandan muazzam ilerlemeler kaydederken dünya, diğer yandan kendi bindiği dalı kesmenin gereği olmadığını çocuklarda görüyor insan. Yüreği ne kadar zenginleşirse ne kadar derinleşirse kör bir kuyunun içinde bir sığınak olduğunu unutmadan yaşayabili-yor. Oysaki seni bir kuyuya attıklarında sanma ki ipini kestiler sevgilim. Sen bağrında koca bir taşla uyur-ken geceleri, ayağına bağlayıp da ardından "Bu senin iyiliğin için!" dediklerinde, ayagındaki ipin bileğinde bıraktığı izi unutma.

Bir yüreklendirme sanatı değildir bu yazı, umut hiç değildir. Yakındır taşı kaldıracak elin uzanması. Korkma, hiç bir kör kuyu yeryüzü kadar zaruri değil-dir sevgilim.

Deniz Barut

KENDİNİ YORMA

Herkes kendinden yana. Tüm gücüyle ve ölesiye. Kendinle baş başa, iyi misin? Kendini ikna etmek için yalanlar söyleyen kalbinden öperim. Kim olduğunu bilmek ne hissettirir sana? Başkalarının gözünden kendini görmek yeterli mi? Değil, çünkü onlar da eksik görür. Kendini en iyi sen tanırırsın. Kimse kimseyi gerçekten tanıyamaz. Sanrıları, ihtimalleri, reddettileri, korkuları, zaafıları engeller senin kim olduğunu görmelerini. Öleyim de kalmayayım ellerinde kendini kandıranların. Yalan söylediğinde sesi titreyen insanları özledim. Hani yanaklarından kızarmaya başlayıp göz bebekleri sabitlenen insanları.

Sabun köpüğü gibi ellerimizde hayat. Mutlu olmak zor sanır insan, yatağa düşmeden, kendini yitirmeden, sevdiğini toprağa vermeden, yüreği sızlamadan. Mutlu olmak bir bakış, bir rengin tarifi sevdiğin, bir melodi sokaktan geçerken başkasının penceresinden duyduğun, bir haz anlatmakta zorlandığın, bilmek, iyi bilmek kendini, bir sohbet yalansız ve zararsız bir duygu karşındakine beslediğin.

Ellerimle tutmak isterim hayatı sıkı sıkı, uzun cümleler kurmak isterim üzerine ve anlamak, ilmik ilmik işlesin içime anladıklarım isterim. Olmuyor bazen istesen de. Güneş hep bir umut temsili ama bazen gözü kör eden bir aydınlık yüze vuran. Tutsun elimi sabır hiç bırakmasın isterim ve saçlarımı okşasın vicdan. Ruhuma işlesin gülümsemem. Bir akşam

güneşi gibi her güne yayılsın huzurum. İyi niyetim nefesim olsun isterim. Denizdeki dalga olsun sinirim geldiği gibi gitsin, yerleşmesin. Kör sağır dilsiz olmasın kalbim. Anlamak olsun her günümün özeti, görmek olsun yaşananı. Geçersiz yıllarım, kandırılmış günlerim, yorgun ruhum yine de kalsın. Bırak onlar zafer sansın benim ellerimle ittiklerimi. Bildim ki yalnızlığım bana kalan en büyük hazine. Seveyim yalnızlığımı doyumsuz sohbetler kadar.

Bazen, bir rüzgâr eserusulca tenine değen atarşın kendini sokaklara, insanlara değersin, gözlerine... Kendi kendine hayaller kurarsın, bazen onları katıp içine bazen yine tek başına. Sonra iki tatlı sohbet, biraz gülücük... Ve yalnızlık günün sonunda kendinle yine baş başa.

Sessizlik ne büyük darbe kargaşaya. Onlar, cevap vermediğinde seni suçlu sanırlar. Oysaki sessizlik uzun bir cümle. Haklı olduğun için susarsın, bildiğinden susarsın, bilmediğinden susarsın, istersin susarsın. Sustukça suçlanır, suçlandıkça daha da emin olursun, haklısın.

Bilir misin; alışmak öldürücü zehri duyguların. Yaşlandıkça neden etkisini yitirir acılar hiç düşündün mü? Olgunluk mu sandın yaşanan kedere sesi çıkmayan yaşlı bedenlerin tepkisizliğini. Kanıksamak o. Alışmak yaşananlara. Sonuç; bunca laftan sonra, yalnızlığını sev, kendini yorma.

KÜÇÜK KIZ VE ASLAN KRAL

Küçük kız gözlerini merakla açmış, sinemada *Aslan Kral*'ı izlediği gibi izliyordu geçen zamanı. Durmak istiyordu, elinden geleni yapıyordu 6 0 saliseden oluşan 1 saniyeyi daha uzun yaşayabilmek için. Hafta bir başlıyor, bir bitiyordu, pazartesiye-ken cuma oluveriyordu. Tekrar. Hangi gün son saklambacını oynadı? Çocuk menüsünden büyük boya geçişi hangi gündü? "Milenyum" geleli, Kemal Sunal öleli nasıl 19 sene olmuş olabilirdi? Tek kişilik yatağında anne babası "Hadi kızım, yat artık," diylene kadar *Harry Potter* okuduğu geceler görüş alanının çok ama çok dışındaydı artık. Sahi ne ara büyümüştü? Nasıl böyle daha kırılgan bir hâle gelmişti? Dört nala gelip geçen hayata nasıl ayak uyduracaktı?

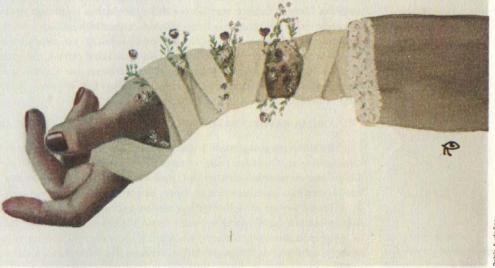
Solunda annesi, sağında babası, ilk gittiği filmde *Aslan Kral*. Havada patlamış mısır kokusu vardı, kucagında da kutusu. Sesler ne kadar da gerçekçi ve yüksekti. Televizyon ekranına hiç benzemiyordu bu dev perde. Her şey çok canlıydı. Film boyunca hayretle seyrettiği karakterler ve aralarında geçen diyalogları küçük aklıyla anlayabilseydi, ve ta o yaşta içine sinseydi öğrendikleri, büyüdüğünde daha az yara alabilir, daha dik durabilirdi belki. Lakin çok küçüktü. Simba'yı bir arkadaşı gibi düşünmüş, Sarabi ve Nala'yı çok sevmiş, Rafiki'yle Zazu'ya kıkır kıkır gülmüş, Scar'dan korkmuş, Mafusa'ya hayran olmuş ve öldüğünde çok ağlamıştı. Başta çalan, sözlerini bilmediği o şarkı hoşuna gitmişti bir de. "Gezegene geldimiz günden beri," diyordu şarkının sözlerinde, "Göz kırpmaya başlayıp, güneşe doğru adım attığımızdan beri şu ana kadar görülmüş olanlardan daha çok görülecek şey var. Ve yapılmış olanlardan daha fazla yapılacak şey."

"Kimilerimiz yol kenarına düşer, kimilerimiz yıldızlara doğru yükselir," diye devam ediyordu,

"Kimilerimiz sıkıntılarının arasından geçip giderler ve kimilerimiz ise yara izleriyle yaşamak zorundadır." Ve buna yaşam döngüsü adını veriyordu şarkı. Şansın, inancın, umudun eşliğinde içinde yürüdüğümüz bir yaşam döngüsü.

Küçük kız, hayalperest ruhuna fanus görevi gören yetişkin bir beden içinde varolmayı sürdürüyordu ve şimdi durduğu yerden daha iyi anlıyordu her şeyi. Hak veriyordu Simba'nın "Hayat akıp giderken kim bilir neler olur bilmediğimiz, bildiğimiz tek şeyse yapılan planlar hep bozulur. İçimde bir çocuk hep hayal kurup durur." deyişine. Yaşam yolunda, yemyeşil çimlerin, papatyalarla lelelerin arasında kayıplar, yenilgiler ve zorluklar saklıydı. Asla gitmez sandıklarının gittiği, seni ne olursa olsun kırmaz sandıklarının kalbini paramparça ettiği ve hiç ölmeyecek zannettiklerinin öldüğü bir yoldu bu. Takılıp düşüyordu herkes, düşüyordu fakat bellibirisi bir siren sesi gibi duyuluyordu kalkma zamanının gelişi. Dikkatli dinlediğinde duyuyordun. Tasalarla sağır olup dikkat etmediğin için duymadığında bu düşüşünün yarısı camdaki bir çatlak misali yürüyor, derinleşip yerleşiyordu kalbine ve ruhuna. Hatta bedenine bile. Bazen de siren hiç çalmıyordu, çalmaması gerektiğinden. O çatlağın sızım sızım içinde yer etmesi gerektiğinden. Yağmur yağmadan gelen romatizma ağrısı gibi belli anlarda sana kendini hatırlatma görevi olduğundan. Unutursan daha büyük bir engele takılıp belki ruhunu sakatlardın çünkü. Sen onun bir ize dönüşerek iyileşmesine müade etmediğinde, o izi kabul edemediğinden, ömrünün sonuna kadar sebeziz yere fazla sinirli, fazla alıngan, fazla üzgün bir insana dönüşüyordun. Hep bir yerlerin ağrıyordu. Her gün uyandığında kendini şarkıdaki gibi yol kenarına düşmüş,

Küçük kız,
hayalperest ruhuna
fanus görevi gören
yetişkin bir
bedenin içinde
varolmayı
sürdürüyordu ve
şimdi durduğu yerden
daha iyi anlıyordu
her şeyi.

Rabia Arıdoğan

yorgun, sinirli ve endişeli hissediyorsan uyan! Olan, olması gerektiği için oldu. Olduğuna göre başka türlü olması mümkün değil. Gerçek, olanın olduğu hâliyle olması. Aslında bir perspektif değişikliği kadar uzaksın yıldızlara doğru yükselmeye. Bir adım sağa kaysan, 20 derece sola dönsen bulacaksın neredeyse. Yara izine bak, o orada. Sızısını duy, inatlaşma, hatırla. Sor: Ne zamandı? Ne oldu? Dinle. Hisset taşıdığı mesajı. O çok uzaklardan gelen ve sana hayatının sonuna kadar yardımcı olacak sırrı getiren bir elçi yalnızca. Rafiki'nin dediği gibi "Evet, geçmiş can acıtır. Ama ya geçmişinden kaçarsın, ya da ondan bir şeyler öğrenirsin." Sinirlenip duracağına kötü hissettiğinde, öfkelendiğinde kendine dön ve araştır: Hangi düşüncen sinire sebep oluyor? Hangi 'olan'ı kabul etmediğin için kaçırıyorsun geçen zamanı? Altında yatan düşünceyi bulup onu karşına alıp oturduğunda gerçek olmadığını veya aslında o kadar da kötü olmadığını fark edeceksin. Kendi yaralarını görmeyi, şefkatle öpmeyi öğrendiğinde yolda papatyalardan ve lalelerden fazlası olduğunu göreceksin. Mavi bir gökyüzü duruyor yaşlı çınarın, selviler ve kavakların tepesinde. Görülmüş ve yapılmış olandan çok daha fazlası orada bir yerde. Orada ihtimaller var. Gerçekleşmek için seni bekleyen ihtimaller. Hafifle ve rahatla. Senin, sen olarak, sevebilme, zevk alabilme ve neşe duyabilme kapasitenin bir sınırı yok ve kimse senin yerine zaman akıp giderken durup bunları yapmayacak. Biraz büyük hayaller kurmanın kimseye bir zararı dokunmayacak.

Küçük kız, zamanı durdurma isteğini yenebildiğini hiç sanmıyorum, her zaman uygulaymasa da sürekli kendine hatırlatması gereken şeyin, yaşama ayak uydurmak ve zamanla dost olup birlikte akıp gitmeyi pekâlâ kolaylaştıran şu iki kelime olduğunu öğrendi: Hakuna Matata!

"Boş ver. Aldırma. Gününü gün et. Hiçbir şeyi dert etme. Takma kafanı..."

*Hafifle ve rahatla.
Senin, sen olarak,
sevebilme, zevk alabilme
ve neşe duyabilme
kapasitenin
bir sınırı yok ve
kimse senin yerine
zaman akıp giderken
durup bunları
yapmayacak.*

YAYINCILIKTA CİNSİYET AYRIMI

Kadın-erkek eşitliği devamlı tartışmakta olduğumuz bir konu. Tarih boyunca aslında çokyol kat ettik ve bu alanda bir sürü başarıya imza attık. Ancak geçen senenin Nobel Edebiyat Ödülleri skandalı ve #MeToo hareketinin kanıtlaştığı bir şey varsa o da kadın-erkek eşitliğini tam olarak sağlayamadığımız. #MeToo ile Nobel skandalı problemin en görünür halleri. Ancak kadın-erkek eşitsizliği her zaman böyle bariz bir şekilde gözle görünür olmuyor. Kimi zaman eşitsizlikleri görmek için gözlerimizi iyice açmamız, hatta birazcık araştırma yapmamız gerekiyor. İşte o zaman içselleştirdiğimiz eşitsizliklerle yaşamaya ne kadar da alıştığımızı fark ediyoruz. Özellikle de edebiyat ve kitap dünyası söz konusu olduğunda.

EMILIA RAPORU: BASINDA KADIN YAZARLARA KARŞI ÖNYARGI

Bir kitapçıya girdiğimizde kadın yazarların kaleme aldıkları pek çok kitapla karşılaşmaktayız. O yüzden kadın ve erkek yazarların eşit değerlendirildikleri, her ikisinin eserlerinin de hak ettikleri ilgiyi gördükleri yanılışına kapılabiliyoruz. Lakin kısa bir süre önce yayınlanan Emilia Raporu'na göre durum hiç de öyle değil.

Emilia Raporu adını İngiltere'nin eserleri basılan ilk kadın şairi olan Emilia Bassano'dan aldı. Şiirleri 1611'de basılan Emilia, aslında zamanında epey ünlendiyse de bir grup akademisyen eserlerini yeniden keşfedene dek, pek çok kadın yazar ve sanatçıya daha önce de olduğu gibi tarihe karışmıştı. Hâl böyle olunca kadın ve erkek yazarların eserlerinin medyada tanıtımlarının nasıl yapıldığını inceleyen önemli bir rapora onun adının verilmesinden daha anlamlı bir şey olabilir miydi?

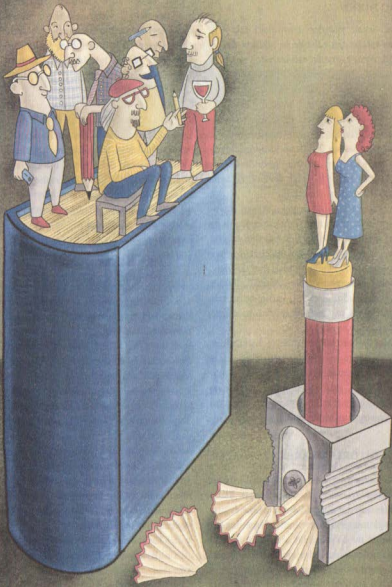
Kadın ve erkek yazarların eserlerinin eleştirilerine gazete ve dergilerde ne kadar sıklıkla yer verildiğini, eserlerin nasıl bir dille incelendiğini inceleyen Emilia Raporu ortaya birtakım şok edici gerçekler çıkardı. Rapor yayın organlarının haklarında eleştiriler ve yazılar çıkardıkları kitapların %56'sının erkek yazarların eserleri olduklarını gösterdi.

Bu çok da büyük bir fark değil, bu seneye has bir şey olabilir, diyecek olabilirsiniz. Eğer rapor aynı derecede ünlü, aynı türde kitaplar kaleme alan yazarların eserlerini incelemiş olmasaydı haklı da olabilirdiniz. Mesela Matt Haig ile Rowan Coleman'ı ele alalım. Haig son kitabı bu sene 12 defa eleştirilirken Coleman'ın kitapları yalnızca 3 eleştirildi. Aynı şekilde Neil Gaimann'ın son fantastik eseriyle üstüne eleştiri toplarken benzeri türde eser veren ve onun kadar ünlü olan Joanne Harris'in son kitabı hakkında neredeyse hiç yazı çıkmadı!

Rapor bu dengesizliği ortaya çıkarmakla kalmadı. Aynı zamanda kadın yazarlar hakkında çıkan yazı ve eleştirilerin daha farklı bir tona ve üslupta yazıldıklarını ortaya koydu. Bu elbette makale ve eleştiri yazarlarının farkında olmadan yaptıkları bir şey olabilir. Yani içselleştirilmiş cinsiyet ayrımının bir örneği olabilir. Bu üslup farkı tam olarak ne mi? Mesela bir kadın yazarın kitabının eleştirisinin çıktığında yazarın kaç yaşında olduğunun muhakkak söylenmekte. Buna nazaran erkek yazarların yaşlarından neredeyse hiç bahsedilmemekte. Aynı şekilde bir kadının "yazarlığından" adeta bir "hobi" olarak bahsedilmekte. Buna nazaran erkek yazarların "yazarlıkları" bir kariyer olarak görülmemekte.

Elbette bu hatalara düşen gazete ve dergiler olduğu kadar düşmeyenler de var. Ancak Emilia Raporu bir şeyi gösteriyor ki o da yayıncılık dünyasının kadın-er-

Kimi zaman eşitsizlikleri görmek için gözlerimizi iyice açmamız, hatta birazcık araştırma yapmamız gerekiyor. İşte o zaman içselleştirdiğimiz eşitsizliklerle yaşamaya ne kadar da alıştığımızı fark ediyoruz.

kek yazarlarla, eserleri hakkında nasıl düşündükleri-
nin üstünden geçmeleri ve düşünce şekillerini de-
ğiştirmeleri gerektiği.

KAZANÇ FARKI

Kadın ve erkek yazarlar arasındaki tek fark
eserlerininbasın tarafından nasıl ve ne sıklıkta değer-
lendirildiği değil.Aynı zamanda eserlerinden nasıl bir
kazanç elde ettikleri. 2018'de yapılan bir araştırmaya
göre kadın yazarların eserleri, erkek yazarların eserle-
rinden %45 daha düşük fiyata satılmakta! Queen Kole-
ji'nde, sosyolog Dana Beth Weinberg ve matematikçi
Adam Kapelner tarafından yapılan bu araştırmada
2002-2012 arasında basılan 2 milyon kitap incelen-
di. Araştırma yazılan kitapların türüne göre kadın ve
erkeklerin eserlerinin arasında en az %9'luk, en fazla
da %45'lik bir fark olduğunu kanıtladı.

İnceleme sırasında yalnızca aynı türden kitap-
lar karşılaştırılmıyordu.Aynı zamandayazarlarının ne
kadar ünlü veya bilindik oldukları gibi şeyler de dik-
kate alınıyordu. Dolayısıyla durum incelenen erkek
yazarların hepsinin ünlü, kadın yazarların da daha
önce hiçbir eseri basılmayan kişiler olması gibi bir
durumla açıklanamıyordu. Zira bu kadın yazarların
arasında Joanne Harris ve Costa Ödülü'nü kazanmış
olan Francesca Segal da vardı.

Bu yazarlar haberi hâliyle öfkeyle karşıldılar.
Francesca Segal duyduğu hiddeti dile getirirken, yazar
Samantha Shannon şaşımadığını ama hayal kırıklı-
ęına uğradığını söyledi. Acaba cinsiyetler arası maş
orantısızlığının farklı endüstrilere yansıdığı bir dün-
yada, kitap dünyasına yansımamasını beklemek naif-
lik miydi?

KADIN EDİTÖRLER/ERKEK EDİTÖRLER

Bir yayınevine girdiğiniz zaman normalde bolca
kadınla karşılışsınız. Ofis ortamında bunca kadın
editörün olması insanı gülümseten, belki de hiç değilse
buradaeşitlik sağlanmıştır denmesine yol açabilenbir
şey. Ancak maalesef bu da yanlış bir algı. Zira yayıncı-
lık endüstrisinde bolca kadın çalışıyor olsa da yönetici
pozisyonlarının çoğu hâlâ erkelere verilmekte.

Guardian Gazetesi'nin yaptığı yeni bir araştır-
maya göre yayıncılık endüstrisinin %60-80'ini kadın-
ların oluşturmasına rağmen kadınların yönetici kad-
rosuna alınmaları çok nadir. Bunun sebebi aynı
pozisyonda ve kalifikasyonlarla işe başlayan bir erkek
ve kadın olduğunda, erkek editörün çok daha hızlı

terfi edilmesi, kadın editörünse aynıterfiv e takdiriçin
yıllarca çalışmak zorunda kalması.

Amerika'daki çeşitli büyük yayınevinde yapı-
lan bir ankete göre kadın çalışanların %69,3'ü kadın
oldukları için iş ortamında farklı muamele gördükle-
rini hissetmekte. Bununsebebine olabilir? İsimsizkal-
mak isteyen bir editöre göre, kadınların yaratıcı yani
"editöryel"alanda iyi oldukları ama ticari zekâ gerek-
tiren işlere uygun olmayacakları düşüncesinin endüst-
riye hâlâ egemen olması.

Bir de tabii kadınların "anne" olmalarına karşı
sergilenen tutum var. Anlatılanlara göre bir kadın
hamilelik izninden çalıştığı yayınevine döndükten
sonra rütbesinin indirildiğini keşfedebiliyor. Çalışan
bir anne olarak daha esnek bir çalışma ritmine uya-
bilmek için daha düşük bir rütbeyi istemek zorunda
kaldığı bile olabiliyor. Buna karşın yeni "baba" olan
bir editör için aynı durum geçerli olmuyor. Zira çalış-
an bir anne ile çalışan bir babaya aynı yaklaşım gös-
terilmiyor.

SİRF KADIN YAZARLARA SÖYLENEN şEYLER

Elbette cinsiyet ayrımcılığı perde arkasında
olduğu kadar sahnenin üstünde de kendini gösteriyor.
Yani okurlara da aslında sırayet edenbir şey. Kısa süre
önce Twitter'da "Sırf Kadın Okurlara Denen şeyler"
diye bir tag başlatılmıştı. Pek çok kadın yazar okurla-
rından aldıkları tepkileri bu tagile paylaştılar:

"Hemaile hayatını hem yazarlarını nasıl denge-
liyorsun?" - Joanne Harris'e söylenen bir yorum.

"-Romantik kitaplar mı yazıyorsun?

-Hayır.

"Kadınlar için kitaplar yazıyorsun o hâlde?" -
Jodi Picoult'a yapılan bir yorum.

"Kadınlar için muhteşem kitaplar yazıyor."

Yaban adlı kitabı başrolünü Reese Witherspoon'un
aldığı muazzam bir filme çevrilen Cheryl Strayed'e
söylenen bir şey.

"E, çocuklarına kim bakıyor?

Babaları." - Yazar Julia Fierro'ya sorulan bir
soru.

Bu yorumlar Twitter'da kısa bir arama sonunda
bulunabilen "cevherlerden" yalnızca birkaçı. Ortaya
koyduklarıysa gerçekten de acı bir manzara. Bu durum
ışığında belki de hepimizin gerek basın mensubu gerek
yayınevi çalışanı gerekse okur olarak daha iyi bir iş
çıkarmasını vakti gelmiştir. Öyle değil mi?

Ömer Okatafi

LA RAMBLA'NIN PAZARLARI

Tavus kuşu, nar çiçeği ve zambak
güzelliktir o görülmemiş dudaklarında elma kırıntısı
Kastilya'nın penceresinde oturur
La Rambla'nın pazarları

Elinde hiç pahasına fileli ekmek yemekleri taşıyor
hasır boyu uzanmış devrik cümleli kadınlar
Bir eşkiya eşliğinde denize koşarken
faça suratlı atlıları
bazilikanın işlemelerinde etekler havaya kalkar,
ne iyi
Binbir kadın seçer beğenirdim içlerinden
her şeye rağmen sen anneme benzemezdin

Öyle bir şehvet kaplıcaları sıcak vuruyor yüziime
ateşten yaradılmış kafa tutuyor topraktan edilene
Kastilya'nın salonlarında koşutur rutubetli çocuklar
Biri de çıkıp demiyor ki şu cahillerden
doğmasaydın ölemezdin, neyin telaşı bu?

Hâlâ zerzevat yüklü gemiler geçiyor işte oradan
katmadeğer vergileriyle
E ne de olsa her hurdacı biraz mutsuzdur, bilirim
Zaten ben bir bunu bilirim
bir de ah şu üzerine tuz basılmış
rezil pardösü kokuları gelmiş burnuma,
ah o beşi bin para elbiseler, nedendir
Küflü dükkanların vitrininden şu kadıncağız
bizi gözlerdi -vücudumuzu ölçerdi
Bugün yıldız yağmış sokaklarıma,
üstünde bir şey olmamalı

Çünkü bazen ayağımızın altında gökyüzü var,
bulutlar var
kollarımızda yarın kalmamışçasına sarılmak var
Ben hangi rüsvada bir güzellik bulursam
yahut nasıl cüretlidir bu kadar dokunmaya
alışla gelmişliğimiz
Sen öyle insandın, ben öyleydim -bir sürü seviyorduk
Yani şu şehri toprağa gömsünler diyorum
sadece iyi insanlar bir tohum bırakacaktır, göreceksin

Mesela ben ay çöreğini çok severim
-epeyi oldu çiçekçiden kaçmıyorum
deniz havası almak istersem kırlara koşuyorum
İnsanın karnında çoğu zaman kelebekler vardır
kelebekler güzeldir canım, kelebekleri seviyorum

Ki o vakit Kastilya'da
sevişmeyi öğreten bir mektep gördüm
kapısında debeleniyordu suni sevdalar, kalpazanlar
Sonra sen ıslandın sular sellergibi oldun
bacaklarından kuraklık çekildi sular seller gibi oldun
Okyanusların taşıtı yuvasından,
sahile vurdu Santa Maria
ben lanet bile edemez oldum, şairim ben
şairler hüsrana olurlar

Madem ellerim uzanmasın kilden yarınlara
beni ben ölmeden sevin
İstemem bedenime yanaşmasın kimse
ölünce kolay, yaşarken öpün
(Çünkü sevgi katlanılması mümkün şey, bir de bu var.)

22. UÇAN SÜPÜRGE ULUSLARARASI KADIN FİLMLERİ FESTİVALİ

Ya kısmet diyerek açılan kepenkler gibi açılır göz kapakları... İlk işi son maillerin kontrolü olur. "Avusturalya'dan gelecek filmin yönetmeni ne cevap verdi?" uykunun dağıldığı, beynin açıldığı ilk anda akla gelen ilk sorudur. El yıkanır, yüz yıkanır... Kahve? "Kahveyi yoldan alırım" zaman... "Hızlanalım"... Hızlanmamız gerekiyor.

Festivalin tarihine kalan günlerin azalması, sabah uyandığında telefonunda biriken mesajların artmasıyla orantılı, alakalı, birebir samimi bir ilişki hâlinde. 125 gün kaldı, 20 mesajınız var... 75 gün kaldı, 50 mesajınız var... 50 gün kaldı, 165 mesajınız var...

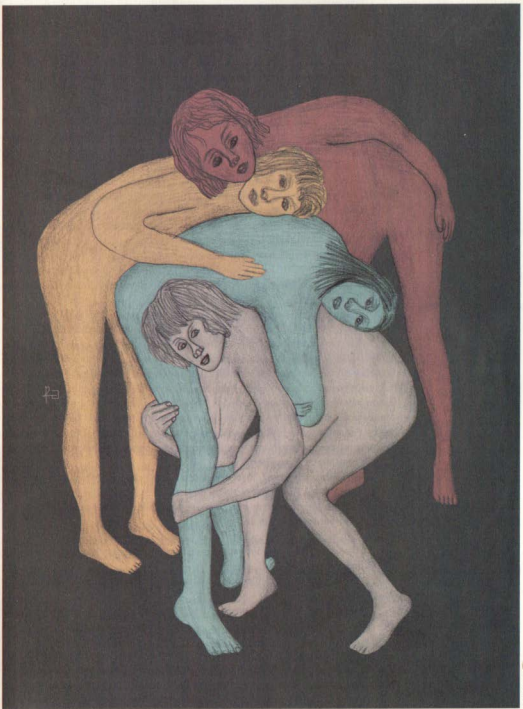
Hepsi otobüste, metroda, arabada, kaldırımda cevaplanır o mesajların. "Atölye saati belli mi?", "Afişin son hâline kim yorum yapmadı?", "Biletler kontrol edildi mi?", "Gösterim programı"... Her gün tekrar kontrol edilir program, filmler, altyazılar, katalog, misafirler, yönetmen listesi... Cümlelerle dolu bir kafa çıkar ofisin merdivenlerini ve eşikten bir adım atar içeri doğru. Uçan Süpürge ofisine adım attığı bir "o an" vardır, bir de ofisten çıkarken adım attığı diğer "o an"... O arada geçen saatler 22 yıldır kimsenin çözemediği bir koşturmadır. "Katalog, altyazı, afiş, jüri..." kelimelerini bir an gibi geçen o aradaki zamanda duyarsınız. Herkesin gönüllü, gönülden bir dayanışma ile gerçekleştirdiği Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali bu sene 22 yaşında. Tüm ekibi, gönüllüleri, dostları, sevdikleri ile tüm çılgınca koşturmaları, tüm emekleri, tüm yorgunlukları, tüm mutluluklarıyla sinemadaki kadın emeğini bir kere daha görünür kılmak için çalışıyor. Bu sene birçok maddi kaynaktan mahrum bırakılmış festival, dayanışma ile çoğalmaktan, insanlardan güç almaktan yana koydu tavrını ve ilk önce dünyadaki kadın filmleri festivallerine mailer attı, derdini kendi gibi sadece kadın filmleri gösteren festivallerle paylaştı. Derde derman dünyanın beş kıtasından yetiştirdi ve tüm bu kadınlar dünyada bir ilki gerçekleştirmek için kolları sıvadı. Bu sene 23-30 Mayıs haftasında Uçan Süpürge, Ankara'da dünya-

nın beş kıtasından gelecek kadın filmleri festivallerini ağırlayacak. Dünyanın dört bir yanından festivaller, Uçan Süpürge'ye destek olmak için, festivalden tatmak için, Ankara'da yönetmenler, sinema severler, sinema öğrencileri ile buluşmak için ve birlikte yeni bir şenlik yaratmak için geliyor. Festival haftası boyunca onlar kendi festivallerini tanıtmış olacaklar, kadın sinemacılar da dünyanın beş kıtasından gelen festival temsilcileriyle yüz yüze görüşme şansına erişmiş olacak.

Onur ödülü Ayla Algan, Sumru Yavrucuk; Bilge Olgaç Başarı Ödülü Meltem Cumbul, Pelin Esmer; Tema ödülü Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı ve henüz adını bilmediğimiz, ama yakında duyuracağımız Genç Cadı ödülü sahiplerinin de katılımıyla 23 Mayıs gecesindeki açılış gecesi ile başlayacak festival. Oyunculuk ve kısa film atölyeleri gibi birçok atölye ve paneller, yönetmenlerle söyleşiler ve elbette dünyanın dört bir yanından tamamı kadın yönetmenlerin filmlerinden oluşan seçkisiyle Uçan Süpürge, Ankara'da sinema ile dolu bir hafta için hazırlanıyor.

Her gün üretmek, âdeta yoktan var ederek çalışıyor festival gönüllüleri. 1721 film başvurusu ile bir kere daha haklı bir gurur yaşadılar elbette. 1721 filmi izleyen festival seçici kurulu da ayrı bir gönüllülük ayrı bir dayanışma ve dostluk gösterdiler Uçan Süpürge ile.

23-30 Mayıs haftasında en sevdiklerimizden Ursula Le Guin'in anısına sarılacağız, Agnes Varda'nın elinde kamerasıyla hem çektiği hem kendisinin de filme alındığı o ironik feminist halleriyle baş başa kalacağız, dünyanın dört bir yanından hikâyelerle buluşacak kendi hikâyelerimizi ortaklaştıracacağız. İşte tam da bu yüzden festivalin bu seneki teması "Hikayem 22.0" Çünkü filmlerle hikâyelerimizi izliyoruz. Çünkü filmlerle hikâyelerimizi anlatıyoruz. Çünkü bazen bir film repliği dostlar arasında bir şifreye dönüşüyor. Çünkü bazen en sevdiğimiz dostumuzu en sevdiğimiz filmdeki karakterin adıyla çağırır oluyoruz. Hikâyelerimizi anlatmak, izlemek, paylaşmak için 23-30 Mayıs haftasında Ankara'da Uçsun Uçan Süpürge diyoruz.

ASKER

Gözünü tek bir noktaya sabitlemiş öylece oturuyordu. Çatalını tabağındaki havuçların üzerinde gezdiriyor, porselen zemin üzerinde kâh tek sıralı kâh ikili üçlü gruplar oluşturuyordu parçacıklardan.

"Yemeğine dokunmamışsın," dedi annesi endişeyle.

"Tokum," diye karşılık verdi başını kaldırmadan. Yüzünü saklıyor gibiydi. Geldiğinden beri göz teması kurmamıştı hiç kimseyle. Tam karşısında oturan babasıyla aralarındaki tek fark, adamın kırlaşmış sakallarıydı artık. Yıllar, baba ile oğlunun görüntüsünü bir elmanın iki yarısı kadar yakınlaştırmıştı birbirine.

"Bari bir iki lokma..." diye ikileyecek oldu kadın. Sağ kasını hafifçe yukarı kaldırarak sadece bakışıyla müdahale etti adam, kızarmış balığından büyükçe bir lokmayı çiğnemeye çalışıyordu bir taraftan. Tabağın yanındaki şişeye uzanıp bardağını yarasınakadar doldurdu. Sonra sürahideki suyla tamamladı üzerini. Alttaki sıvıusulca beyaza dönerken rahatlatıcı bir anason kokusu yayıldı etrafa.

Üstelemedi kadın, boş servis tabağını alarak ayağa kalktı. Mutfaka giderken aklı oğlunun kaşık kadar kalmış suratındaydı. Çocukken de böyleydi, diye düşündü. Sebepsiz yere hayata küser, günlerce tek kelime konuşmaz, tek lokma yemezdi. Odasına kapanır, çıkmazdı.

Elinde dolu tabakla odaya geldiğinde yüzündeki gerginlik daha da artmış, yeşil gözleri endişeden gölgelenmişti annenin. Elindekini masaya bıraktı. Tabağın kenarına bulaşan salça, bembeyaz masa örtüsünün üzerinde yayılarak geniş bir leke oluşturdu. Masa örtüsündeki salça lekesine takıldı delikanlının gözü. Aylar önce, yine böyle bir akşam yemeği ertesi bu evden uğurlandığı gece geldi aklına. Omzunda bayrak, serçe parmağında kına vardı. Babasının, tam otobüsün kapısının önüne devirdiği koçun boynundan akan kanı anımsadı. Masadaki lekeden gözlerini alamadı. Ritmik atımlarla ılık ılık asfalta yayılan kan, bir anda zihnine hücum etti. Kulakları uğuldayıp başı dönmeye başladı. Sanki evinde, salonda, o masada değildi. Dünyanın en uzun yolculuğuna çıkmış da varacağı yere ulaşamadan kaybolmuş gibiydi. Kaybolmuş, varlığı bile unutulmuş, yapayalnız...

"Ah deden görecekti," diye devam etti adam, elindeki bardağı duvarda asılı duran asker fotoğrafı çerçeveye doğru uzatarak. "Bak baba, elin oğlu köşe bucak kaçarken senin torunun dalyan gibi bir asker oldu. Allah'ıma bin şükür be!"

"Uzat bardağını. İç sen de."

"..."

"Uzat, uzat. Kaç aydır bot bağlıyorsun, hakkın. Yapamaz diyenler, bundan asker olmaz diyenler görsün."

"Aslında," dedi oğlu diliyle dişi arasında. Sesini kendisinden başkası duymamıştı yine.

"Aslında ne, annesinin kuzusu? Yemeği beğenmediysen yumurta kırıvereyim ha? Haber etseydin geleceğini..."

"Ben..."

"Nedir ağzındaki bakla oğlum?" diye sordu annesi yalvaran bir tavırla. Karşısındaki ürkek bakışlar oğlunun ilkokula başladığı güne götürdü onu. Duvarın dibine pusup saatlerce kıpırdamadan durmuştu da hiç kimse kıramamıştı inadını. Çıkış zili çalınca kadar öylece beklemişti. Konuşmadan, hareket etmeden, acıkmadan... Ne zor büyümüşü bu çocuk.

*Sanki evinde,
salonda, o masada
değildi.
Dünyanın en uzun
yolculuğuna çıkmış da
varacağı yere
ulaşamadan
kaybolmuş gibiydi.
Kaybolmuş,
varlığı bile unutulmuş,
yapayalnız...*

Dayı Topçu

"Hadi anlatacaksan anlat," diye bağırdı baba. Az önceki neşeli hâinden eser yoktu. Sesindeki buyurgan ton bıçak gibi saplandı masanın ortasına. Herkes sustu. Masadakilerle beraber tüm şehir sustu. Sokaktan ne bir insan ne bir kornasesi duyulur oldu. Sessizlik heryeri örtmüştü.

"Birliğe geri dönmeyeceğim," diyebildi gözlerini masadaki lekeden ayırmadan. Bir yandan kazağının kollarını, parmak uçlarına doğru çeğiştiriyordu.

Yüksek perdeden bir kahkaha attı baba.

"Teskerene üç ay kala, başladığın bütün işler gibi..." sözlerini bitirmesini beklemeyen kıpırdandı.

Elini, pantolonunun arka cebindeki şişkinliğin üzerine attı. Çekip çıkardığı cüzdanın içinde, dörde katlanmış bir kâğıt duruyordu. İç taraftaki kırmızı mühür, kâğıdın dışından belli olacak kadar cüretkardı. Kâğıdı masanın ortasına doğru uzatırken kazağının kolu yukarı doğru sıyrıldı. Çıplak kol, sayısız kesik iziyle doluydu. Beyaz ve kırmızı izler paralel çizgiler şeklinde yukarı kadar uzanıyordu.

Tam o sırada üzerinde ismi, memleketi ve doğum tarihi yazılı bir isimlik düştü masanın üzerine. Yarı aralık kalmış pencerenin önündeki perde hafif hafif dalgalandı. Avizenin kristal taşından kırılıp düşen ışık, metal künyenin üzerinden, duvarda asılı duran selam vermiş asker fotoğrafı çerçevesinin üzerine bir şimşek gibi yansıdı.

"Çürük," diye bağırdı baba elindeki bardağı masaya çarparak.

*Herkes sustu.
Masadakilerle beraber
tüm şehir sustu.*

Ben, serüvenin, cesaretin, ruh anarşisinin
ve kahramanlığın ülkesinde doğdum. Oralıyım.

Buket Uzuner

ADALETİN OLMADIĞI
TOPRAKLARDA
HER TÜRLÜ
KÖTÜLÜK OTU
FIŞKIRIR

BÜKET UZUNER

